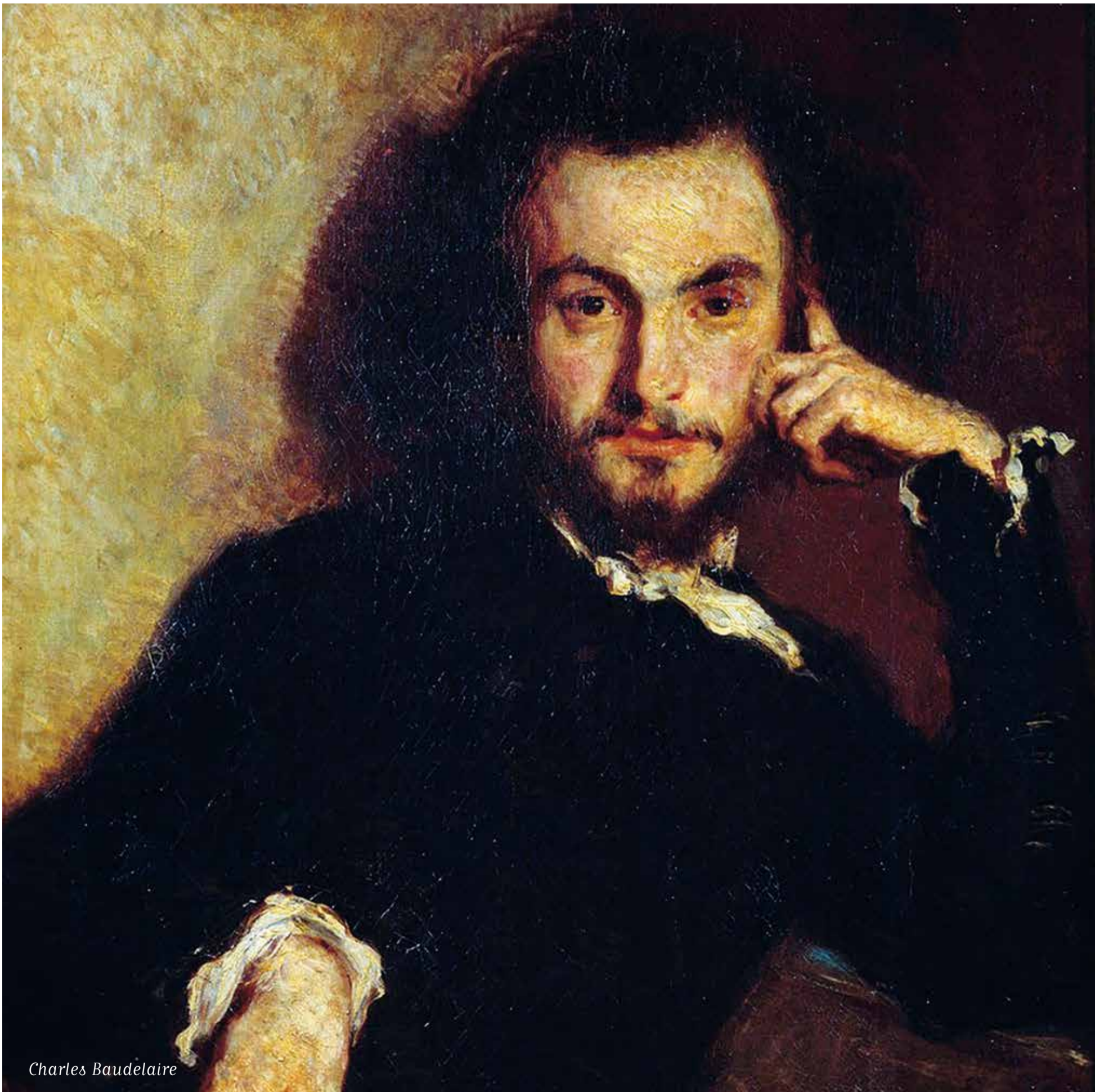

HARFA V VETRU

MEDNARODNI CENTER IN MUZEJ POEZIJE

številka 7

junij 2025

Charles Baudelaire

HARFA V VETRU

VSE OČI UPRTE V GAZO

Izdajatelj
Harfa v vetru d.o.o.
Velika pot 14
5250 Solkan

**Odgovorni urednik in
urednik fotografije**
Dušan Arzenšek

Izvršna urednica
Petja Gorjup

Oblikovanje
Sanja Simič

Lektorica
Simona Škul

Oglaševanje
zvone@harfaveter.com

Tisk
Tiskarsko središče d.o.o.
Slovenčeva 19a
Ljubljana

Univerza v Ljubljani
Filozofska fakulteta

V temnem gozdu, ob tabornem ognju

Dušan Arzenšek

foto: Dušan Arzenšek

Pesem o albatrosu

*Vzemo na brod možje si za zabavo
kdaj albatrose, morij silne ptiče,
drugi brezbržni nad voda motnjavo
lete za ladjo, ki jo val pomiče.*

*Pa komaj so na krov ga roke dele,
sinjin ponižan knez v sramote sredi
ob sebi velike peruti bele
kot vesla vlačji v neizmerni bedi.*

*Kako je medel potnik ta krilati,
prelep nekdanj, zdaj smešen, vreden graje!
Ta v kljun, dražeč ga, s čedro gre bezati,
ta bolni ptiči pači se šepaje.*

*Poet podoben je gospodu zraka,
viharja bratu, ki se loveu roga:
na tleh, izgnaneu, v psovkah sahne noga,
mu krila silna ne puste koraka.*

Charles Baudelaire

Pred 80 leti se je svet osvobodil grozot nacizma in fašizma. Čas vojnih grozot je pesništvu dajal poseben, uporniški, borben zagon, ki je borce za osvoboditev navdihoval in jim dajal novih moči. To so bili časi, ko je bila pesem stalna spremljevalka partizanskega boja proti nemškimi, italijanskim in drugim tiranom, zatiralcem vsega človeškega. Ustvarjalnost so porajale in usmerjale posebne narodnoosvobodilne in revolucionarne razmere. Glavni motiv je aktiven človek, člen splošnega narodnega revolucionarnega dogajanja, in ne več posameznik s svojo specifično subjektiviteto. Zaradi specifičnih okoliščin so prevladovala krajše literarne oblike. Najbolj učinkovita je bila lirika, navadno uglasbena in namenjena množičnemu izvajanju ob spremljavi harmonike, saj se jo je dalo najbolj preprosto objaviti in je zato postala glavna vrsta slovstva NOB. Med glasili je bil najpomembnejši Slovenski poročevalec (od leta 1941). Samostojno objavo je doživela pesniška zbirka Mateja Bora *Previharimo viharje*,

Bilečanka
Bojna pesem
Bratje, le k soncu, svobodi
Bratje, v kolo se vstopimo
Budnica (Budnica mladini)
Čas selitve
Če zapojemo veselo
Črni vran
Dekle ob oknu
Dneva nam pripelji žar
Domovina naša je svobodna
Druže Tito, ljubice bela (srbskohrvaška)
Druže Tito mi ti se kunemo (srbskohrvaška)
Eno devo bom le ljubil
Hej, brigade
Hej, Slovani
Hej, tovariši
Himna XVII. Gregorčičeve brigade
Internacionala
Janez Kranjski
Ječala je zemlja teptana
Jutri gremo v napad
Kaj zato
Katjuša
Kje je zdaj naš očka
Komandant Sava
Komandant Stane
Kosec koso brusi
Kdo pa so ti mladi fantje
Le vkup, le vkup, uboga gmajna
Lepo je v naši domovini biti mlad
Mladinska
Mladi pionirji

Pesmi upora so dajale borcem pogum, pogum, ki je bil značajska krepost vseh, ki so se borili za svobodo. Tak pogum potrebujemo danes vsi, predvsem pa pesniki današnjega časa. Na našem svetu se dogajajo že tolikokrat videna vojna grozodejstva, genocidi, izkoriščanje otrok ... Nacistična genocidna stvarnost, rasistična, avtokratska miselnost se v našem času spet plazi naokoli. Le s pogumno pesmijo lahko pokažemo nanjo in se ji upremo. V tej številki nas bo v svoj svet pospremil Charles Baudelaire, velikan francoske poezije.

ki je izšla leta 1942. Zbirke Kajuha, Toneta Seliškarja in Franceta Kosmača so izšle na partizanskem ozemlju. O Prešernovi *Zdravljici* smo pisali že v prvi številki. S partizansko liriko označujemo poezijo, ki se je širila po zasedenem slovenskem ozemlju v prepisih in pesniških zbirkah ali pa se je navezala na vokalno-instrumentalne skladbe. Glasen poziv k uporabi ali intimna izpoved sta bila izraz kolektivnih čustev, trpljenja, upanja v osvoboditev in volje do pokončnega preživetja. Med pesniki, ki so z verzi navdihovali borce, jih bodrili in jim vzbujali v tistih letih tako potrebno upanje, sanje o svobodi, so bili Oton Zupančič, Matej Bor, Karel Destovnik - Kajuh, Peter

Moči nove so se strnile
Moj očka je v hosti partizan
Mučen v težki ječi
Na juriš
Na oknu glej obrazek bled
Nabusimo kose
Naglo puške smo zgrabili
Naprej junaki
Naprej zastava slave
Naš narodni dom
Naša nova zastava
Naša vojska
Nismo se uklonili (Marš IX. brigade)
Nocoj, tovariši, v napad
Nova pesem
Nov cvet
Obroč
Ob tabornem ognju
Partizani v gozd gredo
Partizanova pomlad
Partizanska (V boj)
Pesem Levstikovcev
Pesem o svobodi
Pesem slovenskih brigad
Pesem slovenskih partizanov
Pesem žena
Pesem XIII. brigade
Pesem XIV. divizije Pesem XV. brigade
Pionirji in pomlad
Pionirsko kolo
Pobič sem star šele osemnajst let

Levec, Vida Brest, Jože Brejc, Tone Seliškar, Ivan Minatti, Jože Udovič, Anton Korošec, Jože Šmit, Miran Jarc, France Kosmač, Edvard Kocbek, Marija Drnovšek, Mile Klopčič, Anton Vodnik, Jože Javoršek, malo znani Klausov Joža in seveda France Prešeren. Zanimiv izbor je naredil Franček Bohanec v zbirki *Pesmi partizanov* iz leta 1971. Poseben primer lirike NOB so prave ljudske pesmi, ki so začele nastajati kot odziv preprostih, neizobraženih pesnikov na dogodke časa. Veliko anonimnega gradiva je zbranega v antologiji *Slovensko pesništvo upora I-IV (1987-1997)*. Iz nabora 145 partizanskih pesmi jih lahko navedemo le nekaj, saj bi nam za vse zmanjkalo prostora.

Po cestah zledenelih
Počiva jezero v tihoti
Pomlad v svobodi
Pomladna
S fašisti ven
Sinko očetu partizanu za god
Slovenci, h koncu gre trpljenje
Slovenska pesem
Smrt v brdih
Stoji tam v gori partizan
Svobodna Slovenija (Slovenci kremeniti)
Šivala je deklica zvezdo
Tonček je prišel
Topničarska himna
Tovariš
U gori raste zelen bor
V borbi krvavi smo se rodili
Vrnitev
Veseli partizan
Vetru
V gori zeleni
Viharajte zastave
V pozni noči
V ranem jutru
Vsi mostovi v zrak letijo
Vstala Primorska
Rdeča zastava (Bandiera rossa)
Zdravica
Zdravljica
Zvezdica
Zvezna
Žalostinka žrtvam

Baudelairova filozofija kompozicije ter čutnost in duhovnost

Petra Koršič

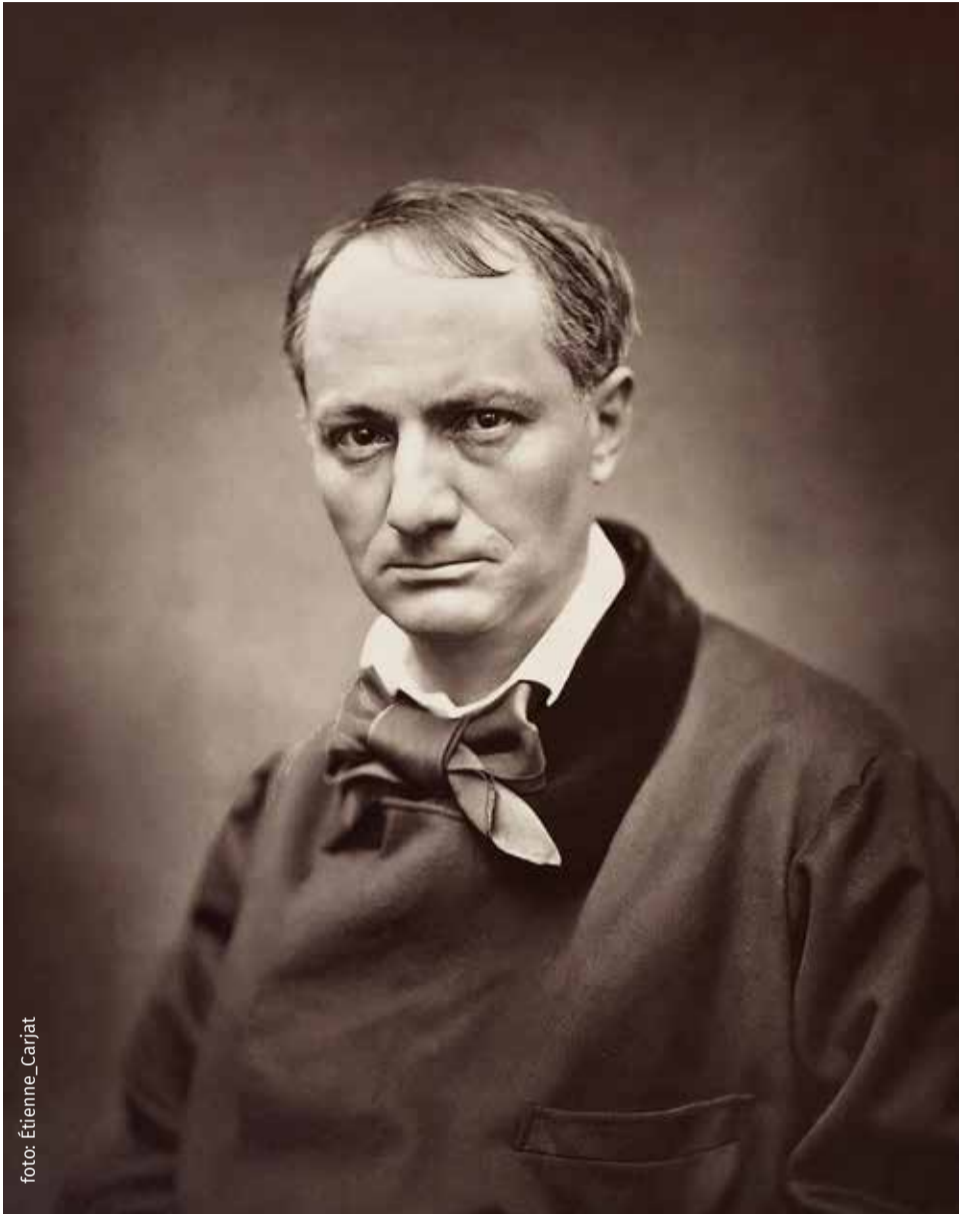

foto: Étienne Carjat

Charles Baudelaire, leta 1862

Correspondances / Ujemanja

Narava je svetišče, ki v njem stébri živi besede zmedene nam včasih govoré: v človeka, ki tam skozi gozd simbolov gre, upirajo se njih posledi zaupljivi.

Kot se spoje odmevi dolgi iz daljave v globoko, mračno in tajinstveno sozvočje, prostrano kot jasnina širna in kot noč je, tako ujemo se barve, zvoki in vonjave.

So vonji kakor polt otroška nežni, sveži kot log zeleni in kot oboa so mili, zasatni drugi, zmagoviti so in teži.

ki, neustavljivi, radi vse bi prepojili, kot je vonjava ambre, mošusa, kadila, ki naj zanos duha in čutov bi slavila.

Charles Baudelaire
prevedla Marija Javoršek

Francoski pesnik **Charles Baudelaire** (1821–1867) velja za začetnika moderne lirike, za simbolista. Drži se ga Verlainov izraz prekletih pesnikov. Povezuje se ga z estetiko grdega. Njegovo ime priklíče besedo spleen. Spomni nas, da je pisal o vinu in hašišu ... opisoval droge, s katerimi se dosega umetne ideale, da je prevajal Poeja, pisal kratke pesmi v prozi, številne spise. Leta 1857 je prvič izšla njegova zbirka *Rože zla*. Nekatere njegove pesmi so bile sodno prepovedane. Ker je estetiko razširil tudi na estetiko grdega, je postal mnogim bralcem zapomnljiv. Pa vendar se o njem ohranjajo in vztrajno širijo prepričanja, ki morda niso povsem točna in so odraz interpretacij in tolmačenj. Pesnik, čigar življenje sta zaznamovala zgodnja očetova smrt in prihod očima v družino, je, kakor pišejo viri, večkrat omahoval, klecnil in izkušal dno. Pa vendar hrepenel po svetlosti in tudi okušal pristen razpon občutij velikega obsega. Da so ga pesniki sprejeli, mu je veliko pomenilo. Držale so se ga polemike, in kakor ugotavlja že Marjeta Vasič v spremnem besedilu leta 1984, prav problematiziranje dokazuje težo njegovega dela: »Bolj kakor slavospevi morda prav napadi na njegovo slavo, ki njegovo delo problematizirajo, pričajo o njegovi vitalnosti in dolgotrajni

navzočnosti v modernem pesniškem snovanju.« Poleg razpona interpretacij in dojemanj Baudelairove poezije so mnoge premišljevalce in strokovnjake zanimali tudi koncipiranje, zgradba zbirke, vrstni red pesmi, natančna postavitev, arhitektura, arhitektonika ... Boris A. Novak ga označi za enega največjih lirikov francoske in svetovne književnosti, po njegovem mnenju je zbirka *Rože zla* »ena najbolje zgrajenih pesniških zbirk vseh časov«. Druga in tretja izdaja se razlikujeta od prve, in čeprav vsebujeta ene boljših pesmi, Novak meni, da je »v kompozicijskem smislu največjo enotnost izkazovala prva izdaja« (2004: 351). Poleg uvodne pesmi *Bralcu* je vsebovala sto pesmi, razdeljenih v pet ciklov. Prvi cikel *Spleen in ideal* vsebuje v prvi izdaji 77

pesmi, drugi je naslovljen *Rože zla*, 12 pesmi, tretji *Upor* (tri pesmi z religiozno tematiko), četrti *Vino*, v katerem se s petimi pesmimi posveti omami, peti cikel s tremi pesmimi je naslovljen *Smrt*. Torej od razpetosti med boleš in ideal prek hvalnic zlu, upora zoper zlagane vrednote se zbirka sklene z umikom v omamo in nazadnje smrt.

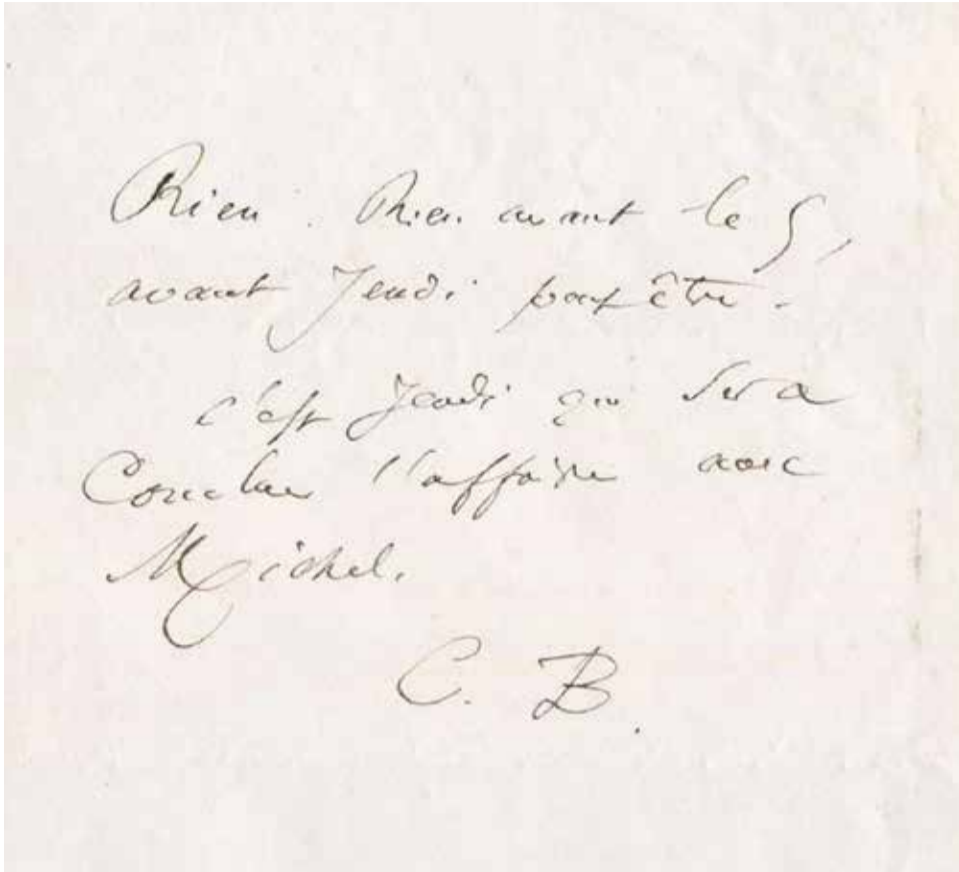
Filozofija kompozicije

Prav »filozofijo kompozicije« (izraz je Poejev, tako je naslovil svoj esej) je (z drugimi besedami) izpostavila tudi Sabina Mihelj v svojem članku *Izrekanje numinoznega pri utemeljiteljih simbolistične lirike*, objavljenem v Primerjalni književnosti leta 2000 (št. 2, 2000, str. 59–83). Z vidika svoje izhodiščne teze, da je specifični pesniški jezik simbolističnih pesnikov omogočil, da je poezija postala privilegirano sredstvo za izrekanje modernega religioznega (natančneje, numinoznega) doživetja, S. Mihelj izpostavi, da je pri Baudelairovih posamičnih pesmih pomemben kontekst znotraj zbirke, tj. da je bistveno »upoštevati pomen, ki ga nosi natanko premišljen vrstni red posameznih pesmi in sklopov znotraj zbirke«.

Pesem *Potovanje* ni naključno postavljena na konec, v njej je »povzetek zbirke kot celote, vseh njenih notranjih napetosti, nihanj in razrešitev, na neki način pa tudi povzetek Baudelairove poetike« (2000: 67). Mihelj nadaljuje, da je dialektika, ki poganja potovanje, dialektika dobrega in zlega, dveh sil, ki sta po Baudelairovem prepričanju prisotni v vsakem človeku. In da so pglavitne podobe povzete v zadnji pesmi, kjer se pokažejo zgolj in samo kot »prehodne postaje, ki jim uspe le za bežen trenutek zadovoljiti duha pravega popotnika. Če se na kateri izmed postaj predolgo

zadrži, je čara hitro konec in preplavi ga najhujša vseh skušnjav in pregreh, l'Ennui. To moreče občutje dolgega časa, ki je v svojem bistvu enako spleenu, žene popotnika k vedno novim ciljem ali vsaj k vedno novim podobam, prividom končnega cilja. Vsaka od teh podob se najprej kaže kot neizmerno privlačna, zaradi česar so številne pesmi zbirke ali vsaj njihovi posamezni deli polni zanosa, vedrine, upanja. Kot taki predstavljajo protipol satanističnemu občutju ter v vsaki izmed podob realizirajo paradoksní spoj privlačnega in grozljivega« (2000: 67).

Skozi lepoto je pri Baudelairu razvidno jedro njegove poetike. Poezija mora po njegovem prepričanju razkrivati prav Lepoto. O sposobnosti pesniškega izrekanja Lepote je pisal v enem od svojih spisov, ki je posvečen kakor *Rože zla* Théophilu Gautierju. Namreč, po Baudelairu je treba verjeti, da je Lepota navzoča v človeku neposredno dojemljivih pojavih, pesniški jezik jo lahko izvabi, čeprav so pojavi grdi. O tem je beseda tudi v pesmi Sorodnosti. Narava se pesniku kaže kot gozd simbolov, z Baudelairovimi besedami so čutno dojemljivi pojavi tostranstva »korespondenca Neba«. Ker lepota obstaja v posameznem pojavu, »mora poezija vedno iziti iz posameznega pojava, hkrati pa iz njega izvabiti nekaj več; v posameznem mora najti univerzalno, v končnem neskončno. Osrednje izrazno sredstvo take Poezije je simbol, ki, kot razodeva že etimologija besede (symbállein), spaja nekaj, kar je bilo sprva spojeno, a je zdaj ločeno, in tako zaceli rano sveta« (2000: 68). Mihelj navede pesem *La Beauté (Lepota)*, v kateri se Lepota ne kaže kot pomirjujoča, temveč kot nevarna: oddaljena, obenem privlačna in grozljiva, in tako dobiva atribute numinoznega. »Prav to nasprotje med ekstatičnim, mističnim

Charles Pierre Baudelaire, podpisano sporočilo

oplajanjem s simboli narave in skrušenim priznavanjem lastne nezmožnosti popolnega dojetja Absoluta (lahko bi rekli tudi numinoznega) je po mojem mnenju konstitutivno za Baudelairovo poezijo,« zapiše Mihelj. In nadaljuje, da »kaže pa tudi pot njegovih naslednikov. Če pojavi zaradi inherentno dvojne narave, absolutne in konkretne, po eni strani pesniku omogočajo stik z Absolutnim in mu omogočajo trenutke ekstaze, mu po drugi preprečujejo, da bi se popolnoma odlepil od pojavnosti in se zlíl z Absolutnim. Tudi Lepota kot Absolut torej človeku ni neposredno dosegljiva; vsak stik ostaja nujno ujet v konkretne pojave in je mogoč le prek njih« (2000: 68–69). Avtorica poudari, da numinozno razume v smislu, kot ga je definirala R. Otto, in zapiše: »Prav za vse podobe, ki se pojavljajo v zbirki *Les Fleurs du Mal*, je namreč značilen paradoksen spoj skrivnostnega, privlačnega in grozljivega – spoj, ki ga povzema Ottova formula misterium tremendum et fascinans. Ta spoj je razpoznaven tudi v podobi, ki

se obsesivno (veliko večkrat kot Lepota!) pojavlja skozi celotno zbirko: gre za podobo brezna – *le gouffre*. Poleg že omenjenih pojmov spleen ter ennui sodi gouffre med najpogosteje pojavljajoče se pojme v zbirki *Les Fleurs du Mal*, pa tudi v Baudelairovih številnih dnevniških zapiskih, kar opozarja, da spada med ključne za razumevanje opusa. In končno ne gre spregledati, da se brezno odpre tudi na koncu *Potovanja*, v zadnjih verzih *Le voyage*, kjer lirski subjekt nagovori Smrt in si želi z njo odpotovati 'na dno vseh brezen, Pekla, Neba, ni važno!, / kjer v dnu neznanega nas svet pričaka nov.' Brezno nosi – znova – dva nasprotna predznaka: lahko je Pekel ali Nebo in pravzaprav je to, kot vzklikne lirski subjekt, popotnik, povsem nepomembno. Tako eden kot drugi, ali bolj oba skupaj, sta pot v Neznano in pot v novo; tisto neznano in tisto novo, za katerim se popotnik brez predaha žene, vse dokler ne najde poslednjega cilja v lastni smrti.« (2000: 69).

Baudelaire v slovenskih knjigah

Za antologijo *Moderne francoske lirike* (1919) je Baudelairov prevod naredil Anton Debeljak. Pesmi v prozi je prevedel Pavel Karlin, knjiga je izšla v Ljubljani 1923. Izbrane Baudelairove pesmi, ki so jih poleg Pavla Karlina prevedli Jože Udovič, Božo Vodušek, Cene Vipotnik in Andrej Capuder, je ob spremni besedi knjižno uredila Marjeta Vasič. Knjiga pod naslovom *Rože zla* je izšla pri Mladinski knjigi leta 1977 v zbirki Kondor, leta 1984 pod naslovom Baudelaire pa v zbirki Lirika. *Spleen* je v prevodu Marka Crnkoviča leta 1992 izdala Cankarjeva založba v zbirki Bela krizantema. Leta 1998 pa je bil v zbirki Mojstri lirike objavljen izbor Toneta

Le Balcon / Balkon

O ljubíc vseh kraljica, vseh spominov vir, ti, radost moja, ki prav vse sem ti dolžan! Se spomnila boš milih ljubkovanj zvečer, domačnosti ob ognju, ko ugaša dan, o ljubíc vseh kraljica, vseh spominov vir!

Kako v večerih, z žarom ognja razsvetljenih, veDerih na balkonu v rožnati meglí so tvoje prsi sladke mi bilé ob meni! Kaj sva ponavljala si večnih besedi o večerih, z milim žarom ognja razsvetljenih!

Kako so sonca ob večerih toplih lepa! Kako globok je prostor! V sreú kaj moči! Ko sem v objem, kraljica ljubljena, te vklepal, sem mislil, da vdihavam vonj tvoje krvi. Kako so sonca ob večerih toplih lepa!

Krog naju mrak se kot ograda je gostil, v temí iskal zenice v tvojih sem očeh, tvoj dih, o strup, sladkost! sem ves pohlepen pil in tvoje noge so zaspale mi v dlaneh. Krog naju mrak se kot ograda je zgotil.

Poznam umetnost, da priklíčem hipe sreče, preteklost spet živim, ki ti v naročju spi. Zakaj drugje iskal lepote bi medleče kot v tem telesu, v sreú, ki se milo zdi? Poznam umetnost, da priklíčem hipe sreče!

Se vonj, prisese, se poljubljanje sladkó rodé še kdaj iz brezna, kamor nam ni dano, kot sonce pomlajeno spet se vzpne v nebó, ko z dna globokih morij vrne se oprano? O vonj, prisese, o poljubljanje sladkó!

Charles Baudelaire
prevedla Marija Javoršek

Ukinitev in zadovoljitev

Petar Mlakar

Harmonija večera

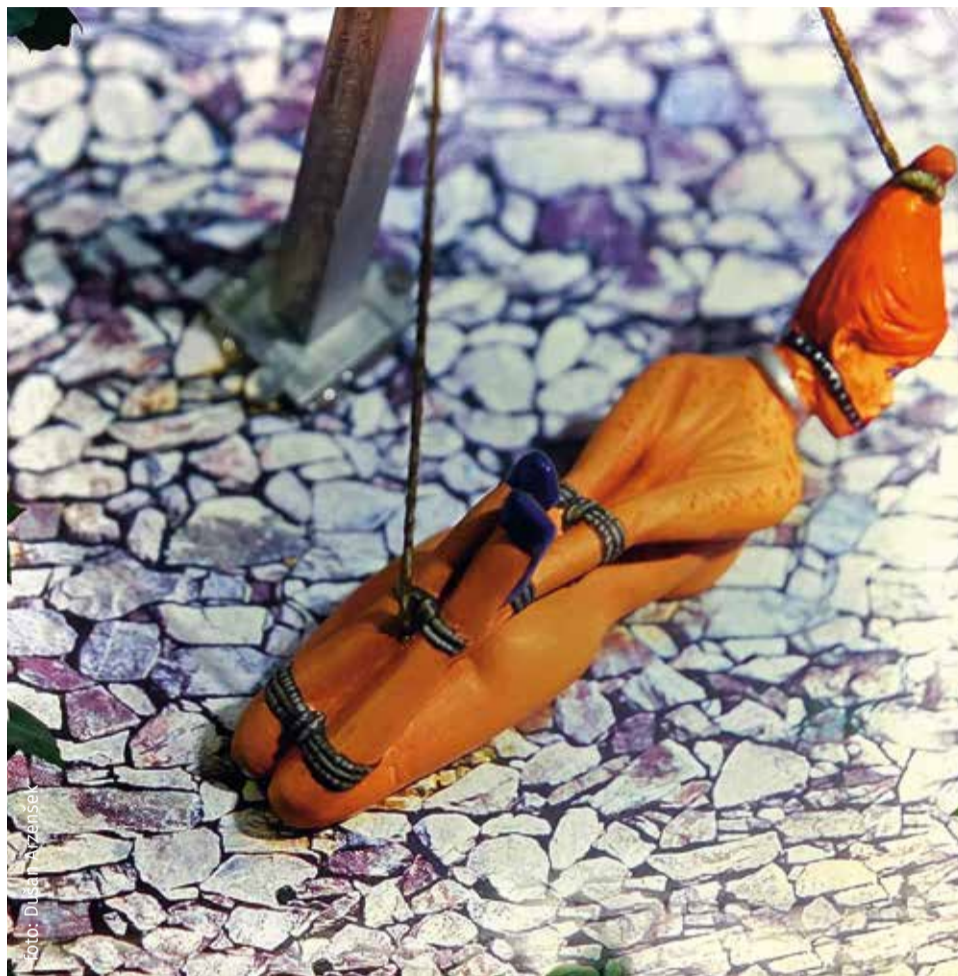
Čas prihaja, ko že kot kadilo dehteče vsaka roža svoj duh v mehkem mraku prši: med valovi dišav tiha godba doni, glas otožnosti poln in omame medleče.

Vsaka roža svoj duh v mehkem mraku prši, violina ječi kot srce, ki trepeče: glas otožnosti poln in omame medleče! Temno in lepo nebo oltar groba se zdi.

Violina ječi kot srce, ki trepeče, rahlo, nežno srce, ki je strah ga noči! Temno in lepo nebo oltar groba se zdi: sonce v mlakah krvi je utonilo vse rdeče.

Rahlo, nežno srce, ki je strah ga noči, zvesto hrani vsak sled svetle najine sreče! Sonce v mlakah krvi je utonilo vse rdeče: kot monštranca spomin tvoj se v meni blešči.

Charles Baudelaire

V knjigi *Le Spleen de Paris* ima ena od pesmi v prozi naslov *Any where out of the world*. V njej se Baudelaire pogovarja s svojo dušo, kam bi šla, ker je tu, kjer sta, vse zanič. Med predlogi, kjer se znajeta Nizozemska in Portugalska, sta celo kraja, kjer gospoduje Smrt ali prevladuje Tema. A duša vse to zavrne, celo med njimi najbolj radikalnega, Smrt, za katero bi lahko rekli, da česa »boljšega« od nje svet ne more dati. In ko Charles na koncu ves obupan vpraša dušo, kam pa bi vendar ti šla, da bi bila zadovoljna, mu ona odgovori: »Kamorkoli, samo ven iz tega sveta.«

To besedilo je ekstremno. Celo groza teme, mrakobnosti in smrti, ki so mejna področja, mejna področja vsega, kar življenje premore, kajti z njimi ali onkraj njih se za nas vse konča, in ki bi morda komu, ki ga je življenje totalno razočaralo, pomenila za njegovo nesrečno dušo zadnje zatočišče, celo smrt kot mesto prenehanja vseh dražljajev, dražljajev, ki tvorijo naša ugodja, pa kar je najhujše, neugodja, celo bitnosti, ki dovolijo človeški eksistenci popolno sprostitev v stanju brezdražljajskega mirovanja, celo smrt je premalo za nezadovoljnega, do konca zahtevnega duha. Duha, katerega forma našega sebeva je duša, ki hoče nekaj, česar ji svet tu ne more dati. Niti v pokončanju življenja, da bi v njem videla Cilj. Niti v vsem, kar svet kot Celota, torej kot zaprta imanenca, zmore ponuditi. Kot pravimo, je to Baudelairovo besedilo radikalno. Svet je za ultimativne zahteve duše nezadosten. Duša zahteva VEČ. Življenje na njem je premalo, smrt je premalo. In zakaj? Ker je duša »del« duha, duh pa je element

presečne množice Nečesa, onkraj katerega ni niti nič v manifestaciji naše smrti. Smrti, ki pomeni za nas kot biološko existenco konec. Kajti vse na tem svetu je končno, Konec tega konca, njegov logični, torej umni ali duhovni rezultat (predstavimo, da um ni le »označevalec«, zlit iz možganov), to, kar svet ukinja v njegovi končnosti, pa je neskončno. Duh je z dušo udeležen na neskončnem, ki je negacija svetne končnosti, h kateri prištevamo tudi našo smrtnost. Neskončno je ukinitev vsega določenega, h kateremu spada tudi smrt. To vidita um ali duh, ki sta emanaciji iz njima nadrejenega Predpočela, iz nekakšnega Nič. Rekli smo *določenega*. Baudelairovo sporočilo obravnavane pesmi je lahko razumeti kot nasprotje med vsem, kar bivajoče v svetni totaliteti je in kar bi ne le Hegel, marveč še kak drug filozof označil kot totaliteto *določenega*, in *nedoločenim*. Druga beseda za končno je torej določeno, njega ukinja nedoločeno ali neskončno. Neskončno-nedoločeno pa je drug izraz za

Boga. Čeprav kot paradoks, vendar zanj Bogu ni mar, ker je sam onkraj vsake določitve, pa mu zato ona nikakor ne more škodovati. V pojmu neskončno-nedoločeno je torej skrit nespoznatni Bog, torej Bog brez vseh določil, ki služijo umu za spoznavanje česarkoli, in ki je osrednji pojem apofatične teologije. Je skriti Nekdo, ki »stoji« pred JE ali NI. Torej tudi pred ali po tem, kar kot NI predstavlja konec vsega. In smo na ekstremni točki. Na točki, kjer se zaradi občutka, da s svojo radikalno negativnostjo ukinja vse, kar svet da, torej vključno z našim življenjem, sproža groza, obup, se ustvarja odpor. Vendar je v njej skrito sporočilo vseh velikih religij o nečem, kar ta svet presega, kar ga presega v njegovem zlu, v vsem, kar on premore dati, torej tudi tisto, kar je navsezadnje njegov »višek«, njegovo »največ«, SMRT. Da, v neskončnem tudi smrti ni več. Svet kot končno je ukinjen v Drugem svetu, v svetu Onkraj. Veruje se v Eksistenco nečesa, ki je zunaj – naj si dovolimo spet paradoks – vsega. Tam je naše zadnje počivališče, zadnji budoar ali francoska postelja s svetom nezadovoljne duše. Vsled povedanega je zelo enostavno razumeti Jezusov stavek, da on ni od tega sveta. Ker je Bog, ta Drugačnost. In razumeti tudi Schopenhauerja, ki pravi, da je ta svet slab in bo kot tak tudi ostal. Končnost, prežeta s smrtnostjo, je nekaj, s čimer duša ni zadovoljna, ker je v njej ta Več. Duša je že udeležena v neskončnosti, zato ji ta svet ni zadosti, zato ga ne mara. Zato je v povezavi z Baudelairom lahko tudi razumeti de Sadovo uživanje, ki gre prek vseh meja, uničuje našo telesnost, ki mu ne more slediti, in mu ni niti smrt zadosti v njegovem ŠE. Njegova bit nadkrilila celo nič smrt. Negira telo za svojo samorealizacijo. Užitku v njegovi dokončni, izpolnjeni

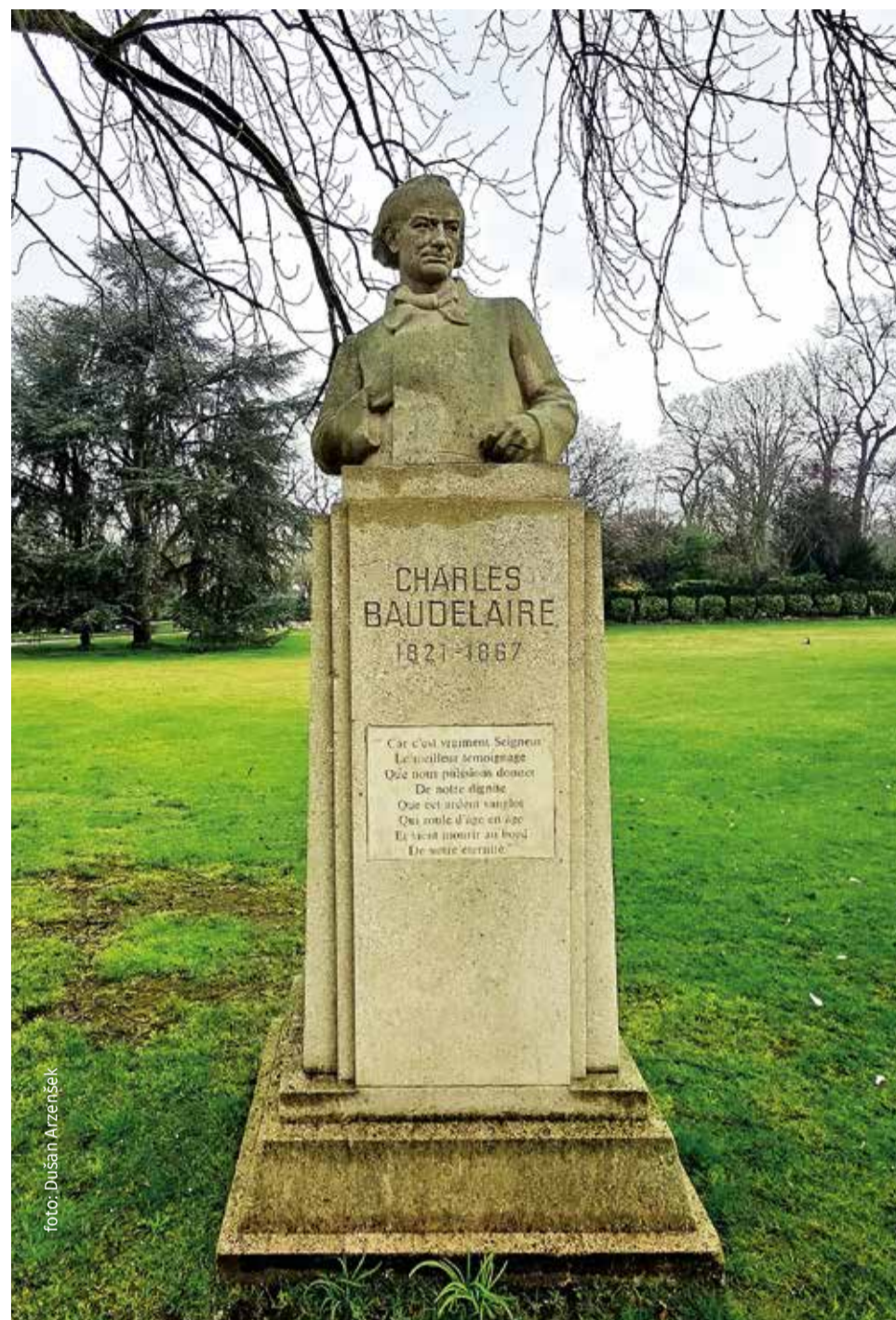
formativnosti tega, kar daje svet, ni možno dati. Zato gre čez, kar lahko še prenašamo, je za nas ekstremno trpljenje in smrt, vendar je v hipostatičnem smislu – v tem, ko gre skozi pekel – ukinjanje njega in svoja uresničitev. In uresničitev tega ŠE je lahko samo neskončno. Tu se razumevanje, kaj sta duh in uživanje, ujema. Vsekakor napisano napeljuje na nekaj, česar ne moremo nikakor v celoti dojeti, zapopasti, ker zapopademo Končno. In kaže na totalno transcendentnost temelja uma, na tisti Nič zavesti, ki je, če smo dandanes že ogroženi ali nadvladani z umetno inteligenco, inteligentni stroj ne bo nikoli osvojil. Ker še sami ne vemo, kaj zavest je. In to je Rešilno, je najgloblja ali najvišja točka naše epistemološko-ontološke Gotovosti. Ker je v njej ali okoli nje neki Nič, ki ji daje podlago za njeno neskončnost, ter kot metafizični subjekt za njeno svetovnost, in ki presega vse drugo. Zato zavesti, uma v njegovi skrajni, dokončni zain-na-sebnosti ne bomo nikoli nadkrilili. S takim naziranjem namreč odpade ves strah pred UI, ker stroj ne bo nikoli zmogel tega, česar še sami ne zmoremo. Rekli smo metafizični subjekt. Tu bi potegnili istovetnost z Wittgensteinovim *očesom*, ki vse vidi, njega samega pa ni mogoče videti. In iz njega je vse. Je neskončna Bit, kar pa gleda, je svet kot Končnost. Tega očesa ne moremo konceptualizirati, uvideti, vendar smo njegovi. Ono pa lahko vidi samo sebe, ker je onkraj kategorije protislovnosti. Baudelairovi duši torej tudi smrt ni zadosti. Vendar to, da ona ni z njo zadovoljna – na kar bi kdo pomislil –, ne pomeni, da se je boji. Ne. Smrt je za dušo PREMALO. Nereligiozni ljudje se na koncu, če se morejo, z njo spravijo, češ, ja, taki smo, umrljivi, ne da se pomagati, na koncu umremo, ker je to

stvar Narave, zato nam ne preostane drugega, kot da jo sprejmemo. Ne, to ni stališče duše v tej pesmi v prozi. Kaj, ali ni smrt vendar zadovoljstvo kot mir, kot prenehanje vseh dražljajev, ki nas motijo? Hehe, še ne!, rešitev je nekje drugje. Šele tam dobimo pravi mir. Šele v tistem, kar presega vsako konceptualizacijo in empirijo, ker tako zahteva Überlogika, ker tako zahteva Konec vseh koncev. Zadnje je neskončno, morda res tudi kot smrt, vendar ne kot smrt, ki jo observiramo na tem in v okviru tega sveta. Kot smrt, ki je nič onkraj ničev, ki določajo stvari tega sveta. Kot Nič, ki je drugačen od vsega tu. In bo, ko ne bo več nič. Obravnavano Baudelairovo besedilo je, kot pravimo, eno najradikalnejših v svetovni literaturi. V njem je ugotovljeno, da pristajanje samo na ta svet, na njegovo imanenco, nas kot duše ne zadovolji. Zato bomo izrekli grozno trditev, ki bi jo morda sprejeli verni ljudje, da je pravi, izpolnjeni užitek v negaciji tega sveta, je v Bogu, tu jim preostane le ljubezen. Za ateiste, torej za ljudi, ki jim je ta svet edini, pa bi bilo pametno, da poleg ljubezni, ki jih dviga, osrečuje, nastopajo do njega iz negativne pozicije, naj bodo v negativnem odnosu do tega, kar nam svet v svoji iluzornosti, zlu in lažeh ničevega ponuja. Če pa se na njem le najde kaj dobrega – kar velja za obe skupini –, naj bo na razpolago užitkom do konca. Kar nam v pesmi *Omamljaj se!* pove tudi Baudelaire.

ŽE!

Že stokrat se je dvignilo sonce, žareče ali kalno, iz neskončne kotline morja, Čigar bregove komaj opazimo, in stokrat se je že pogreznilo, bleščeče ali zastrto, v neizmerno večerno kopel. Že mnogo dni smo opazovali drugo polovico nebesnega oboka in razreševali nebeško abecedo antipodov. Vsi popotniki so vzdihovali in godrnjali, kakor da je bližanje zemlje stopnjevalo njihovo trpljenje. »Kdaj bomo vendar lahko spali,« so dejali. »ne da bi nas premetavali valovi in motila burja, ki še glasneje stoka kot mi? Kdaj bomo lahko prebavljali v nepremičnem naslonjaču?« Nekateri so mislili na dom in hrepeneli po nezvestih in dolgočasnih ženah in po kričečem zarodu. Vse je tako strašno zmedla predstava odsotne zemlje, da bi jedli travo z večjim navdušenjem kot živali. Končno so oznanili obrežje. Ko smo se mu bližali, smo opazili veličastno, očarujočo zemljo. Zdelo se nam je, da se kot nedoločen šepet razlivajo od nje melodije življenja in da se od njenih, z vsakovrstnim zelenjem bogato posejanih obrežij več milj daleč razširja nežen vonj po rožah in po sadju. Tako so postali vsi veseli in se odrekli slabi volji. Pozabili so na vse prepire in si odpustili vse medsebojne krivice. Dvoboje, za katere so se bili zmenili, so izbrisali iz spomina in jeza jim je izpuhtela kot dim. Samo jaz sem bil žalosten, nerazumljivo žalosten. Kakor svečenik, kateremu bi vzeli božanstvo, se nisem mogel brez trpke bolesti odtrgati od morja, ki je tako silno zapeljivo, od morja, ki je tako neskončno različno v svoji strašni enostavnosti in ki vsebuje in predstavlja s svojimi igrami, svojim bitjem, svojimi jezami in svojim smehljanjem razpoloženja, boje in strasti vseh duš, ki so živele, ki žive in ki bodo živele! In ko sem se poslavljaj od te neprimerljive lepote, sem se počutil strtega do smrti. Ko so vsi moji sopotniki rekli: »Končno!«, sem mogel vzklkniti samo: »Že!« Medtem se je približala zemlja, zemlja s svojim hrupom, svojimi strastmi, udobnostmi in praznovanji. Bogata, veličastna, vseobetajoča dežela, ki je sipala na nas skrivnosten vonj po rožah in muškatu in odkoder so kot ljubavno šepetanje prihajale k nam melodije življenja.

Charles Baudelaire

Charles Baudelaire, spomenik v Jardin du Luxembourg, Paris

Omamljaj se!

Vedno je treba biti pijan. Vse je od tega odvisno: to je edino vprašanje. Neprenehoma se moraš omamljati, da ne čutiš strašnega bremena časa, ki lomi tvoja ramena in te tlači k tlu. Toda s čim? Z vinom, s poezijo ali s krepostjo, kakor hočeš ... Samo — omamljaj se! In če se zbudiš kdaj na stopnicah palače, na zeleni travi obcestnega jarka ali v žalostni samoti svoje sobe, ko je omama že popustila in izginila, potem vprašaj veter, val, zvezdo, ptiča, uro, vse, kar beži, vse, kar ječi, vse, kar se vrti, vse, kar poje in vse, kar govori, vprašaj, koliko je ura. In veter, val, zvezda, ptič in ura ti bodo odgovorili: »Ura omame! Oprijaj se, da te ne bo neusmiljeno trpinčil čas! Oprijaj se brez prestanka! Z vinom, s poezijo ali s krepostjo, kakor hočeš!«

Charles Baudelaire

Any Where Out Of The World

Življenje je bolnica, v kateri vsi bolniki strašno hrepenijo zamenjati posteljo. Ta bi hotel trpeti ob peči, oni misli, da bi ozdravel ob oknu. Zdi se mi, da bi se vedno dobro počutil tam, kjer nisem, in to vprašanje preseljevanja neprenehoma razmotrivam s svojo dušo.

»Povej, duša, moja uboga, ohlajena duša, kaj se ti zdi? Ali naj se preseliva v Lizbono? Tam je baje toplo in postala bi zopet živahna kot martinček. Mesto leži na morskem bregu; pravijo, da je sezidano iz marmorja in da tam ljudstvo tako sovraži rastline, da izruje vsa drevesa. To je pač pokrajina po tvojem okusu; pokrajina luči in kamenja, ki odseva v vodi!«

Moja duša ne odgovori.

»Ali hočeš iti prebivat na Holandsko, v mirno, slikovito, blaženo deželo? Morda se razvedriš v tej pokrajini, katere podoba si tolikokrat občudovala v muzejih. Kakšen bi se ti zdel Rotterdam, ko tako ljubiš gozdove jamborov in ob vznožju hiš zasidrane ladje?«

Moja duša ostane nema.

»Morda bi te bolj razvedrila Batavia? Tam bi našla vrh tega še s tropično lepoto pomešan evropski duh.«

Niti besedice. — Ali je moja duša morda mrtva?

»Ali si že tako okorela, da ti ušaja samo še boleost? Če je tako, pa ubeži v kraje, ki so podobni Smrti! — Sem jo že iztuhlat, uboga moja duša! Odpraviva se na Torneo! Pojdiva še dalje, prav na konec Baltiškega morja! In še dalje od življenja. Če je moščče; nastaniva se na tečaju! Tam sonce čisto poševno boža zemljo in počasna spreminjanja svetlobe in noči zastirajo raznoličnost in povečujejo enakomernost, ki je polovica izničenja. Tam se bova lahko dolgo kopala v temi, od časa do časa pa nama bo kakor odseve umetnega peklenskega ognja polarni sij poslal v razvedrilo svoje rožnate snope!«

Končno se oglasi duša in mi zakliče: »Kamorkoli, kamorkoli! Samo ven iz sveta!«

Charles Baudelaire

Duhovna zarja

Ko k razudancem vstopi zarja bela, za njo razjedajoči Vzor stoji. Tedaj skrivnost maščuje nizka dela, v živali topi angel se zbudi.

Nebes duhovnih krog, sijaj sinjin potrtemu se v videnju razgrinja, kot brezno ga privlači moč višin. Tako, prečisto bitje, o boginja,

sred blaznih užitkov tlečih razvalin utriplje čist in rožnat tvoj spomin mi pred očmi, ki uročene strmijo.

Plameni sveč na soncu potemniijo. O duša čistih zmag, tako bleščiš, da se kot samo večno sonce zdiš.

Charles Baudelaire

Izberite abonma po svojem okusu. Vpisujemo do 27. junija.

Dosedanji abonenti, cene abonmajev so samo v času spomladanskega vpisa nižje. Novi abonenti lahko abonma vpišete od 17. junija dalje. Blagajna SNG Nova Gorica / T 05 335 22 47 / E blagajna@sng-ng.si www.sng-ng.si

SLOVENSKO
NARODNO
GLEDALIŠČE
NOVA GORICA
2025/26

O poeziji

Paul Valery

Paul Valery, 1927

Predavanje na Univerzi Annales 19. novembra 1937, ki je bilo nato objavljeno v reviji te institucije Conferencia.

Danes vam bom govoril o poeziji. Tema je ta hip zelo v modi. Čudovito se mi zdi, da v obdobju, ki je naravnano praktično, a je v istem mahu tudi raztreseno in za katero bi lahko rekli, da mu je spekulativni duh nad vse tuj, vendarle obstaja toliko zanimanja ne le za poezijo samo, ampak tudi za teorijo poezije. Dovolil si bom torej kanec abstraktnosti; prav zato mi bo uspelo biti tudi kratek.

Razložil vam bom neki pogled na poezijo, pri čemer si bom prizadeval trdno držati se zgolj tistega, kar izhaja izključno iz dognanj, kar lahko vsak opazi sam pri sebi in iz sebe ali pa se do ugotovitve dokoplje prek preprostega razmisleka. Začel bom na začetku. Začetek razmišljanja o pojmovanju poezije od nas zahteva, da razmislimo tudi o samem izrazu poezija in njegovi splošno razširjeni rabi. Vemo, da ima beseda dva pomena, dve različni funkciji. Najprej označuje neko vrsto čustev, posebno čustveno stanje, ki ga lahko povzročijo nadvse raznoliki predmeti in okoliščine. Neko pokrajino označimo za pesniško, neko življenjsko okoliščino imenujemo pesniška, včasih tako označimo tudi osebo. Obstaja pa še drugi, ožji pomen te besede. Ob izrazu poezija v tem pomenu pomislimo na umetnost, na nenavadno večino, ki si prizadeva obuditi čustvo, ki ga označuje prvi pomen besede. Obujanje pesniškega čustva po mili volji, onstran vseh naravnih pogojev, v katerih je to čustvo spontano nastalo, z umetnijami jezika – to je cilj pesnika in predstava, povezana z besedo poezija v njeni drugi pomenski razsežnosti.

Obstaja pa še drugi, ožji pomen te besede. Ob izrazu poezija v tem pomenu pomislimo na umetnost, na nenavadno večino, ki si prizadeva obuditi čustvo, ki ga označuje prvi pomen besede. Obujanje pesniškega čustva po mili volji, onstran vseh naravnih pogojev, v katerih je to čustvo spontano nastalo, z umetnijami jezika – to je cilj pesnika in predstava, povezana z besedo poezija v njeni drugi pomenski razsežnosti.

Med pomenoma vladajo enaka razmerja in obstajajo enake razlike kot med vonjem rože in operacijo kemika, ki si vonj prizadeva rekonstruirati na podlagi vseh njegovih sestavin. Vendar pa ti predstavi vsepovprek zamenjujemo, iz česar sledi, da uporaba ene same besede za dve različni stvari, četudi sta med sabo povezani, škodljivo vpliva na številna prepričanja, teorije in celo same stvaritve.

Spregovorimo najprej o pesniškem čustvu, o temeljnem čustvenem stanju. Veste, da večina ljudi bolj ali manj silovito in čisto doživlja spektakel narave pred svojimi očmi.

Sončni zahodi, mesečina, gozdovi in morja nas ganejo. Veliki dogodki, prelomni trenutki v čustvenem življenju, ljubezenske tegobe, doživljanje smrti, vse to so priložnosti in neposredni vzroki za intimna občutja, ki so lahko bolj ali manj intenzivna in se jih v večji ali manjši meri zavedamo.

Ta vrsta čustev se razlikuje od vseh drugih človeških čustev. V čem? Naš trenutni cilj je raziskati prav to razliko. Kar najbolj nazorno moramo ločiti med pesniškim čustvom in navadnim čustvom. Razločitev je precej težavno izpeljati, saj se v dejstvih nikoli ne uresniči. K temeljni pesniški ganjenosti so namreč vselej primešani še nežnost, žalost, bes, strah ali upanje; posameznikova zanimanja in nagnjenosti se neprenehoma pridružujejo temu *občutenju sveta*.

Dejal sem: *občutenje sveta*. S tem sem želel reči, da se mi zdi, da je pesniško stanje ali čustvo v najtesnejši zvezi s porajajočim se zaznavanjem, s težnjo po zaznavanju nekega sveta ali zaokroženega sistema odnosov, v katerem so bitja, stvari, dogodki in dejanja, četudi so podobni tistim, ki naseljujejo in sestavljajo čutni, neposredni svet, iz katerega so vzeti, v nedoločljivem, a čudežno točnem razmerju z načini in zakoni naše splošne občutljivosti. Tedaj ti znani predmeti in bitja na neki način dobijo drugo vrednost. Drug drugega kličejo, se povezujejo čisto drugače kakor v običajnih pogojih. Ker so postali komenzurabilni, odzvanjajoči drug od drugega, so — dovolite mi, da uporabim ta izraz – *poglasbljeni*. Tako opredeljen svet poezije v marsičem spominja na svet sanj. In ker se je beseda *sanje* že vtihotapila v moj govor, naj mimogrede omenim, da se je v novem veku od romantike naprej začelo sicer precej razumljivo, a tudi škodljivo

mešanje pojmov poezije in sanj. Niti sanje niti sanjarjenje niso nujno pesniški. Lahko sicer so, vendar so po *naključju* oblikovane figure zgolj *naključno* skladne figure.

Kljub temu lahko na primeru sanj, ki so vsem skupen in pogost pojav, doumemo, da lahko našo zavest preplavi, napolni, sestavlja skupek stvaritev, ki se korenito razlikujejo od običajnih odzivov in zaznav duha. Sanje nam priskrbijo znan zgled *zaprtega sveta*, v katerem so lahko upodobljene vse *resnične* stvari, a se v njem pojavljajo in spreminjajo izključno glede na spremenljivost naše najgloblje občutljivosti. Skoraj podobno se vzpostavi tudi pesniško stanje, se razvije in razkroji. To pomeni, da je popolnoma *nepravilno, nestanovitno, nehotno, krbko* in da ga izgubimo na enak način, kakor smo ga dobili *po naključju*. V življenju obstajajo obdobja, ko se to čustvo in njegova tako dragocena uobličjenja ne pojavljajo. Tedaj celo mislimo, da niso mogoča. Naključje nam jih podari, naključje nam jih vzame. Toda človek je človek zaradi volje in moči ohraniti ali ponovno vzpostaviti tisto, kar si prizadeva odtegniti naravnemu razblinjanju stvari. Človek je torej za to višje čustvo naredil tisto, kar je naredil ali poskusil narediti za vse minljive reči, katerih izgubo bi težko prenesel. Iskal je in iznašel načine, kako s svojo voljo zadržati in obuditi svoja najlepša in najčistejša stanja, poustvariti, prenesti in stoletja ohraniti obrazce svojega zanosa, svoje ekstaze, osebne vibracije. Posledica je bila nekaj srečnega in čudovitega: z iznajdbo postopkov ohranjanja sta se mu v isti sapi porodila tudi zamisel in moč, da bi še naprej razvijal in umetno obogatil fragmente pesniškega življenja, s katerimi je po svoji naravi obdarjen samo v nekaterih

trenutkih. Iz toka časa se je naučil iztrgati, iz okoliščin izvleči tiste tvorbe, tiste čudovite naključne zaznave, ki bi jih za vselej izgubil, če ne bi domiselno, bistroumno bitje priskočilo na pomoč hipnemu bitju in s svojimi iznajdbami pomagalo izključno čutečemu jazu. Vse umetnosti so nastale, da bi nadaljevale, spremenile, vsaka v skladu s svojim bistvom, hip minljive slasti v gotovost o neskončnosti slastnih hipov. *Umetnina ni drugega kot orodje za to mogočo pommožitev ali obnovitev*. Glasba, slikarstvo, arhitektura so različni načini, ki ustrezajo raznolikosti čutov. Med načini proizvajanja in poustvarjanja pesniškega sveta, njegovega razporejanja v trajanju in razširjanja prek premišljenega dela, pa je morda najbolj starodaven, pa tudi najbolj neposreden, a hkrati najbolj kompleksen prav – jezik. Toda jezik zaradi svoje abstraktne narave, svojih prav posebej umskih – se pravi neposrednih – učinkov, svojih izvorov ali praktičnih funkcij, pred umetnika, ki si prizadeva jezik posvetiti poeziji, ga vanjo preurediti, postavlja čudno zapleteno nalogo. Pesnikov ne bi bilo, če bi se zavedali, kakšne težave morajo razrešiti. (Nihče se ne bi naučil hoditi, če bi si, da bi shodil, moral predstavljati in imeti v lasti vse sestavne dele posameznega koraka v obliki jasnih predstav.) Ampak tukaj nismo, da bi ustvarjali verze. Nasprotno, o verzih poskušamo govoriti kot o nečem, kar je nemogoče ustvariti, za to, da bi znali rahločutneje občudovati trud pesnikov, da bi prepoznali njihov pogum in onemoglost, njihova tveganja in vrline, se navduševali nad njihovim instinktom. Zato vam bom v nekaj besedah poskušal nekoliko približati vse te težave. Maloprej sem dejal: jezik je instrument, orodje ali, bolje,

zbirka orodij in postopkov, ki jih oblikuje praksa in si jih podredi. Je torej precej okorno sredstvo, ki ga vsakdo uporablja, uskladi s svojimi trenutnimi potrebami, ga popači glede na okoliščine, prilagodi svoji fiziološki osebnosti in psihološki zgodovini. Saj veste, pred kakšne preizkušnje ga kdaj postavljamo. Vrednosti, pomeni besed, pravila o ujemanju, izgovor, transkripcija, vse to so hkrati igracke in mučilne naprave. Seveda moramo upoštevati odločitve Akademije, in učitelji, izpiti, pa tudi nečimrnost brez dvoma ovirajo svobodno delovanje naše individualne domišljije. Poleg tega tipografija v novem veku močno deluje v prid ohranitvi pravopisnih pravil. Zato spremembe, ki so posledica osebnega izvora, nastopijo razmeroma pozno; toda za pesnika so najpomembnejše tiste vrline jezika, ki zadevajo njegove glasbene lastnosti in zmožnosti na eni strani in njegove neomejene pomenske vrednosti (tiste, ki načelujejo širitvi predstav, nastalih iz neke predstave) na drugi. In prav te so najbolj podložne muham, pobudam, dejanjem in nagnjenostim posameznikov. Nekogaršnja izgovorjava in njegov psihološki »domet« v jezikovno posredovanje neizogibno vnašata negotovost, možnost prezira, nepredvidljivost. Bodite pozorni na dvoje: z izjemo svoje uporabe pri najpreprostejših in najnavadnejših življenjskih potrebah jezik še zdaleč ni instrument, ki bi se odlikoval po natančnosti. In z izjemo nekaterih nadvse redkih naključij, posrečenih spojev izraza in čutne oblike jezik sploh ni sredstvo, ki bi služilo poeziji. Grenka in paradoksalna usoda pesniku nalaga, da uporabi tvorbo, ki izvira iz splošne rabe in prakse, in poskuša ustvariti

nekaj izjemnega in nepraktičnega: uporabiti mora sredstva statističnega in anonimnega izvora, da bi uresničil svoj cilj vzdigovanja in izražanja svoje osebe in najčistejšega in najbolj edinstvenega v njej.

Nič bolj ne osvetli težavnosti pesnikove naloge kot primerjava pesnikovih začetnih pogojev z glasbenikovimi. Le oglejte si, kaj ima na voljo eden in kaj drugi v trenutku, preden se lotita dela in preideta od namere k izpeljavi. Kakšen srečnež je glasbenik! Razvoj njegove umetnosti mu je omogočil v celoti privilegirane okoliščine. Njegova sredstva so trdno določena, snov njegove kompozicije so ustvarili že davno pred njim. Lahko ga primerjamo s čebelo, ki ji ni treba skrbeti za med. Pravilno oblikovano satje so priskrbeli že pred njo. Njena naloga je dobro pretehtana in omejena na najboljše, kar lahko da od sebe. Enako velja za skladatelja. Lahko bi rekli, da glasba obstaja že prej in čaka. Uveljavila se je že pred davnimi časi!

Kako se je zgodila ta uveljavitev glasbe? Živimo s sluhom v svetu zvokov. Od celote zvokov se loči skupek posebej preprostih zvokov, torej takih, ki jih uho zlahka prepozna in mu rabijo za oporišča: to so elementi, katerih medsebojna razmerja so intuitivna; *točna in razločljiva razmerja, ki jih zaznamo enako jasno kakor same elemente*. Interval obeh not je enako zaznaven kakor sama nota.

Posledično te zvočne enote, ti *toni*, lahko oblikujejo niz kombinacij, zaporedne ali simultane sisteme, katerih strukturo, veriženje, skupno udeleženost in prepletanje zaznamo in se nas dotakne. Jasno razločimo *ton* od *zvoka* in brž prepoznamo kontrast med njima, to pa je vtis, ki ima izjemno posledico, saj gre za kontrast med čistim in nečistim, ki nas pripelje do kontrasta med redom in neredom. Tudi ta bržkone izhaja iz učinkov nekaterih energetskih zakonov. Vendar ne bomo šli tako daleč.

Analizo zvokov, razločitev, ki je omogočila vzpostavitev glasbe kot ločene dejavnosti in raziskovanja vesolja zvokov, je nadgradila ali vsaj preverila, poenotila in kodificirala fizika. Ta je ob tej priložnosti pravzaprav odkrila tudi samo sebe in se prepoznala kot znanost o merah in je od antike naprej znala mero prilagoditi dražljaju ter se dokopati do ključnega rezultata – proizvesti zvočni dražljaj na stalen, enak način ob pomoči instrumentov, ki so v resnici *merski instrumenti*. Glasbenik torej razpologa s popolno celoto jasno določenih sredstev, zaradi katerih dražljaji točno sovpadejo z dejanji; pred sabo ima vse elemente svoje igre, naštete in razporejene, in natančno poznavanje teh sredstev, ki se jih ni le naučil, ampak je intimno prežet in oborožen z njimi, mu omogoči predvideti in graditi, ne da bi mu bilo treba beliti si glavo s snovjo in občim mehanizmom svoje umetnosti.

Charles Baudelaire, 1859

Charles Baudelaire, 1859

Charles Baudelaire, 1859

Charles Baudelaire, 1859

Charles Baudelaire, 1859

Charles Baudelaire, 1859

Charles Baudelaire, 1859

Charles Baudelaire, 1859

Charles Baudelaire, 1859

Charles Baudelaire, 1859

Charles Baudelaire, 1859

Charles Baudelaire, 1859

Charles Baudelaire, 1859

Charles Baudelaire, 1859

Charles Baudelaire, 1859

Charles Baudelaire, 1859

Charles Baudelaire, 1859

Charles Baudelaire, 1859

Charles Baudelaire, 1859

Charles Baudelaire, 1859

Charles Baudelaire, 1859

Charles Baudelaire, 1859

Charles Baudelaire, 1859

Charles Baudelaire, 1859

Charles Baudelaire, 1859

Charles Baudelaire, 1859

Charles Baudelaire, 1859

Charles Baudelaire, 1859

Charles Baudelaire, 1859

Charles Baudelaire, 1859

Charles Baudelaire, 1859

Charles Baudelaire, 1859

Charles Baudelaire, 1859

Charles Baudelaire, 1859

Charles Baudelaire, 1859

Charles Baudelaire, 1859

Charles Baudelaire, 1859

Charles Baudelaire, 1859

Charles Baudelaire, 1859

Charles Baudelaire, 1859

Charles Baudelaire, 1859

Charles Baudelaire, 1859

Charles Baudelaire, 1859

Charles Baudelaire, 1859

Charles Baudelaire, 1859

Charles Baudelaire, 1859

Charles Baudelaire, 1859

Charles Baudelaire, 1859

Charles Baudelaire, 1859

Charles Baudelaire, 1859

Charles Baudelaire, 1859

Charles Baudelaire, 1859

Malovredni menih

*Resnico, kot Nebesa so jo razodela,
s samostanskih zidov je oznanjal stari čas,
in sveti up, ki z njim je verna srea grela,
njih strogost je blažil in spokorniški mraz.*

*Ko je setev, vsejana od Kristusa, cvetela,
marsikakšen menih, danes manj znan pri nas,
v mrtvašnici je iskal navdih za svoja dela, brez
dvomov in strahu slaveč smrti obraz.*

*Moja duša je grob, v njem jaz, menih nevreden,
sprehajam se od nevere in obupa obseden:
golota praznih sten strmi vame vse dni.*

*O brezdelni menih! Le kdaj se bo zgodilo,
da iz živih pričevanj svoje stiske opravilo
svojih rok bom ustvaril in slast svojih oči?*

Charles Baudelaire

Zato ima glasba svoje lastno področje, ki ji povsem pripada. Svet glasbene umetnosti, svet tonov je jasno ločen od sveta zvokov. Zvok je omejen na to, da nas spomni na katerikoli posamičen dogodek, *proizvedeni ton pa nas sam samcat spomni na celotni glasbeni univerzum*. Če bi v dvorani, v kateri smo in zaznavate zvok mojega glasu in druge slušne pripetljaje, nenadoma zaslišali noto, če bi zavibrirale glasbene vilice ali dobro uglašen instrument, bi, brž ko bi ta izjemni ton, ki ga *ni mogoče zamenjati za kakega drugega*, začel na vas delovati, že dobili občutek, da se nekaj *začenja*. Nenadoma bi nastalo čisto drugačno vzdušje, novi red, naznanil bi se neki svet in vaša pozornost bi bila brž pripravljena, da ga sprejme. Še več, nekako bi celo težila k razvijanju teh premis in k porajanju nadaljnjih dražljajev iste vrste, *iste čistosti kot prejeti dražljaj*. Zdaj pa preverimo še nasprotno. Če bi se v koncertni dvorani, po kateri se razlega simfonija, pripetilo, da bi se prevrnil stol, da bi nekdo zakašljal ali bi se odprla vrata, bi pri priči dobili vtis, da se je nekaj razbilo. Nekaj nedoločljivega, nekaj, kar spominja na urok ali kristal, se je prelomilo, se preklalo.

Toda to vzdušje, ta mogočna in krhka čarovnija, ta svet tonov je na voljo slehernemu skladatelju preprosto zaradi narave njegove umetnosti in njenih neposrednih dosežkov. Povsem drugačno, neskončno manj ugodno pa je pesnikovo izhodišče. Čeprav si prizadeva ustvariti nekaj, kar se ne razlikuje tako zelo od tistega, kar ustvarja glasbenik, mu pri tem navedajo izjemne prednosti, ki sem jih pravkar navedel. Vsakič znova mora ustvariti in poustvariti tisto, kar je bilo pri glasbeniku že vnaprej narejeno in pripravljeno. V kakšnem nezavidljivem, neskladnem stanju najde pesnik reči! Pred sabo ima vsakdanjo govornico, ta skupek sredstev, ki so tako okorna, da jih vsako spoznanje, ki se mu porodi, zavrne in si hoče ustvariti svoje lastne miselne instrumente. Črpati je prisiljen iz tradicionalne in iracionalne zbirke izrazov in pravil, ki jih je lahko spremenil kdorkoli, ki se mu je zahotelo, jih čudno vpeljal, čudno tolmačil, čudno kodificiral. Kako se ta temeljna zmešnjava, iz katere mora umetnik na vsakem koraku izvleči elemente reda, ki ga želi proizvesti, razlikuje od njegovih ciljev. Ob pesniku ni bilo fizika, ki bi določil stalne lastnosti elementov njegove umetnosti, njihove odnose, njihove pogoje identičnega proizvajanja. Nobenih glasbenih vilic, nobenih metronomov, nobenih snovalcev lestvic in teoretikov harmonije. Nobene gotovosti, razen tiste, ki izvira iz fonetičnih in pomenskih pregibov govornice. In ta govornica v nasprotju s tonom ne deluje zgolj na sluh, ki je čutilo čakanja in čuječnosti par excellence. Jezik je, nasprotno, mešanica čutnih in psihičnih vzburjenj, ki so povsem nekoherentna. Vsaka

beseda je trenutna kombinacija učinkov, ki med sabo sicer niso v zvezi. Vsaka beseda kombinira zvok in pomen. Motim se: beseda je več zvokov in več pomenov. Več zvokov, toliko zvokov, kolikor je provinc v Franciji in prebivalcev v vsaki provinci. To pa je nadvse neprijetna okoliščina za pesnika, saj glasbene učinke, ki jih je predvidel, bralci med bralnim dejanjem skvarijo, jih skazijo. Več *pomenov*, kajti podobe, ki nam jih zbudi posamezna beseda, se med sabo navadno zelo razlikujejo, njihove drugostopenjske podobe pa so neskončno drugačne. Govor je kompleksna stvar, je kombinacija lastnosti, ki so istočasno povezane in neodvisne v svoji naravi in v svoji funkciji. Neko govorjenje je lahko logično in pomensko nabito, vendar brez ritma in vsake mere; lahko je ušesu prijetno, a čisto absurdno in brez pomena; lahko je jasno in prazno, neoprijemljivo, a čudovito ... Da bi dojeli nenavadno množtenost govornice, zadostuje, da naštejemo vse znanosti, ki so nastale zaradi ukvarjanja s to raznovrstnostjo in vsaka po svoje raziskovale njene prvine. Besedilo lahko proučujemo z različnih neodvisnih vidikov, z vidika fonetike, semantike, skladnje, logike, retorike, pa tudi metrike in etimologije. Pesnik se spopada s to gibljivo in pretirano nečisto snovjo; primoran je ugihati enkrat o zvoku, drugič o pomenu, ne le zadovoljiti zahteve harmonije, glasbene periode, ampak biti pozoren tudi na raznolike umske pogoje: logiko, slovnico, temo pesmi, podobe in okrasje vseh vrst, vštevši kajpak tudi ustaljena pravila. Le poglejte, kakšen napor predpostavlja podvig ustvariti govor, ki mora čudežno zadostiti toliko zahtevam hkrati. Tu se začnejo negotove in skrbne operacije besedne

umetnosti. Ta umetnost pa nam nudi dva aspekta, dva krovna načina, ki sta si v svojih skrajnih stanjih različna, vendar se povezujeta in prepletata v množici vmesnih stopenj. To sta *proza* in *verz*. Vmes obstajajo različni tipi njune mešanice; toda danes se jima bom posvetil v njenem skrajnem stanju. Razliko njunih skrajnosti bi lahko z nekoliko pretiravanja ponazorili takole: rekli bi, da ima govornica dve meji, na eni strani glasbo, na drugi algebro. Da bi postalo jasnejše, kaj želim povedati, se bom zatekel k primerjavi, ki jo rad uporabljam. Ko sem nekoč o tej temi govoril v nekem mestu na tujem in sem pri tem uporabil taisto primerjavo, mi je eden od poslušalcev navedel izjemen navedek, ob katerem sem sprevidel, da spoznanje sploh ni novo. Le zame je bilo. Takole se glasi navedek. Gre za odlomek iz Racanovega pisma Chapelainu, v katerem nas Racan pouči, da je Malherbe prozo povezoval s hojo, poezijo pa s plesom, enako kakor ju bom tudi sam v nadaljevanju:

Poimenujte mojo prozo, kakor vam ljubo, kot galantno, naivno, igrivo. Odločno vztrajam pri napotkih svojega prvega učitelja Malherba in pri izražanju svojih misli ne iščem števila ne kadence v periodah, pa tudi drugega okrasja ne, zgolj in le jasnost. Možak (Malherbe) je prozo primerjal z navadno hojo in poezijo s plesom in pravil, da si pri rečeh, ki jih moramo početi, lahko dopustimo kanec malomarnosti, pri vsem, kar počnemo iz svoje lastne nečimrnosti, pa si ne moremo privoščiti biti bedasto povprečni. Šepavec in protinast človek pač morata hoditi, nič pa ju ne sili v plesanje valčka ali cinq pas.

Primerjava, ki jo Racan pripiše Malherbu in ki sem jo tudi sam brž doumel, je nazorna. Pokazal vam bom, da je tudi plodovita. Z dragoceno natančnostjo

jo lahko razvijamo še naprej. V njej se skriva še kaj več kot podobnost v videzu. Tako hoja kot proza imata vselej točno določen predmet. Hoja je dejanje, usmerjeno proti nekemu predmetu, ki se mu želimo približati. Trenutne okoliščine, narava predmeta, potreba, ki jo čutim po njem, impulz moje želje, moje telesno stanje, vrsta tal, vse to določa način moje hoje, ji narekuje smer, hitrost in končni cilj. Vse lastnosti hoje izhajajo iz teh trenutnih pogojev in se kombinirajo ob vsaki priložnosti na edinstven način, tako da ne obstajata premika te vrste, ki bi si bila enaka. Vsakič gre za posebno stvaritev, ki pa je vsakič odpravljena, nekako posrkana v narejeno dejanje. Ples pa je nekaj čisto drugega. Seveda je sistem dejanj, vendar imajo vsa smoter v sebi. Ples ni nikamor namenjen. Če je že na sledi nečesa, potem je to idealni predmet, stanje, poželenje, privid rože ali zamaknjenost, skrajni rob življenja, vrh, najvišja točka biti ... Vendar naj bo še tako drugačen od uporabnega gibanja – bodite pozorni na to ključno, pa čeprav neznansko preprosto ugotovitev –, vendarle uporablja iste ude, iste organe, kosti, mišice, živce kot hoja. Natanko to velja tudi za poezijo, ki uporablja iste besede, iste oblike, iste glasovne odenke kot proza. Proza in poezija se torej razlikujeta v nekaterih zakonih in

trenutnih konvencijah gibanja in delovanja, uporabljenih pri enakih elementih in mehahnizmih. Zato o poeziji ni dobro razglabljati na podoben način kot o prozi. Nekaj, kar velja za eno, v številnih primerih nima več smisla, če to isto stvar poskušamo najti pri drugi. In zato (če naj razliko ponazorimo s primerom) lahko povsem upravičimo uporabo inverzije; kajti zamenjave besednega reda, ki je v francoščini uveljavljen in na neki način osnoven, so po mojem mnenju v različnih obdobjih doživljale kritiko predvsem iz razlogov, ki izhajajo iz sledeče nesprijemljive trditve: poezija je proza. Pojdimo še nekoliko dlje z našo primerjavo in jo poglobimo, saj nam to dovoljuje. Človek hodi. Premika se od enega kraja do drugega po poti, ki je vselej pot najmanjšega delovanja. Opozorimo, da bi bila poezija nemogoča, če bi bila prisiljena upoštevati pravilo premice. Učijo vas: *povejte, da dežuje, če želite povedati, da dežuje!* Vendar pesnikova namera ni, da bi nam povedal, da dežuje. Ne potrebujemo pesnika, ki bi nam povedal, naj odpremo dežnik. Le poglejte, v kaj se spremenita Ronsard in Hugo, v kaj ritem, podobe in blagoglasje, v kaj najlepší verz na svetu, če poezijo podredite sistemu Povejte, da dežuje! Le na temelju grobe zmešnjave žanrov in trenutkov je mogoče pesniku očitati njegove

neposredne izraze in zapletene oblike. Pri tem spregledamo, da poezija implicira odločitev o spremembi funkcije jezika. Naj se vrnem k človeku, ki hodi. Ko je ta človek opravil svoje gibanje, ko je prišel do kraja, kamor je bil namenjen, do knjige, sadeža, predmeta, ki si ga je želel, je to posedovanje v hipu izničilo njegovo dejanje, učinek je použil vzrok, cilj je posrkal sredstvo, in ne glede na to, kako je njegovo dejanje potekalo, kakšno obliko je imelo, zdaj ostane le še njegov rezultat. Ko sta Malherbova šepavec in protinast človek z muko prišla do naslanjača, kamor sta se namenila, zdaj nič manj ne sedita tukaj, kakor sedi najbolj živahen človek, ki se je do njega podvical s poskočnim in lahnim korakom. Enako velja tudi za rabo proze. Jezik, ki sem ga uporabil, s katerim sem izrazil svoj cilj, svojo željo, svojo ukaz, mnenje, prošnjo ali odgovor, ta jezik je zdaj izpolnil svojo namero in se razbilinl takoj po tem, ko je *nastal*. Besede sem izgovoril, da bi *izginile*, da bi se v vas nepovratno spremenile, in vedel bom, da ste me *razumeli* in da moj govor ne obstaja več. Povsem in dokončno ga nadomesti njegov smisel ali vsaj neki pomen, se pravi podobe, nagibi, odzivi in dejanja osebe, ki smo jo nagovorili; skratka sprememba ali njena notranja prerazporeditev. Tisti pa, ki ni razumel, ohranja in *ponavlja* besede. To zlahka preverimo. Videli ste torej, da se popolnost tega govora, katerega edini cilj je razumljenost, skriva ravno v lahkoti, s katero se prelevi v nekaj čisto drugačnega, v ne-govornico. Če ste moje besede razumeli, vam ne pomenijo ničesar več; izginile so v vašem duhu, pa čeprav razpolagate z njihovim nasprotjem, na voljo imate namreč predstave in razmerja, s katerimi lahko obnovite pomen mojih besed, vendar v *obliki, ki je lahko povsem drugačna*. Drugače povedano: v praktični ali abstraktni rabi jezika, kar *proza* je, se oblika ne ohrani, ne preživi razumevanja, raztopi se v jasnosti, delovala je, prispela je do razumevanja, njeno življenje se je izteklo.

se nadaluje ...

Paul Valéry: O poeziji

LUD Literatura
2021
137 strani
19 €
prevod Varja Balžalorsky Antić

Paul Valéry (1871–1945) je bil pri nas doslej znan predvsem kot eden osrednjih francoskih pesnikov 20. stoletja. Knjiga O poeziji pa prinaša izbor Valéryjevih esejev, v katerih se razkriva kot pretanjen premišljevalec pesniške govornice.

www.ludliteratura.si
Naročila na: <https://www.ludliteratura.si/knjigarna/knjige/o-poeziji/>

Svetovni dan poezije - praznik poeziji

Vesna Žarkovič

Zla sreča

Da zmoget bi težo, ki stiska nas, bi. Siziť, le tvoj pošum pomagal! Čeprav bi si vneto trud nalagal: Umetnost je dolga, kratak je čas.

Daleč od tam, kjer pogreb je častit, gre tja na božjo njivo daljno moje srce kakor bobnar zakrit in bobna koračnico žalno.

— Marsikateri dragulj zakopan spi zglubljen v pozabe teminah, daleč od lopat in motik.

Marsikateri cvet lije zaman svoj blagi vonj kot skrivnosten mik, neviden v samotnih globinah.

Charles Baudelaire

Svetovni dan poezije, ki ga vsako leto praznujemo 21. marca, v ospredje postavlja kulturno jezikovno izražanje, kar je leta 1999 potrdil tudi Unesco, Organizacija Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo. V sklopu tega je v Ljubljani na ta dan potekal že 10. pesniški maraton, ki so mu letos prvič dodali festival. Na pobudo Dejana Kobana in Nežke Struc, organizatorjev pesniškega maratona, je bilo glavno mesto med 17. in 21. marcem prizorišče Ljubljanskega pesniškega festivala. Tokratna izbrana tema je bila performativna poezija. **Dejan Koban:** »Letos smo ob 10. pesniškem maratonu prvič organizirali še festival, ki je dosegel vrhunec z že znanim pesniškim maratonom. Trajal je 14 ur, in sicer na petih lokacijah po Ljubljani. Poezijo so brali na Vodnikovi domačiji Šiška, v LUDI knjigarni, Centru za poezijo Tomaža Šalamuna, Društvu slovenskih pisateljev, zaključno prizorišče pa je bilo v Škucu. V sklopu maratona je poezijo bralo več kot 100 pesnikov in pesnic, prisluhnili pa so jim številni ljubitelji poezije. Gre za praznik poezije, željni smo, da pride čim več ljudi, ki obožujejo poezijo, pa naj jo pišejo, lektorirajo, urednikujejo ... Najpomembnejše je, da jo berejo.« Ljubljanski pesniški festival je sicer letos potekal

poskusno, gre pa za prototip ideje, ki so jo zasnovali s širšim odborom koproducentov. V prihodnje bo potekal vsako leto v dneh pred svetovnim dnevom poezije, krona dogodka pa bo še vedno pesniški maraton. Na ministrstvu za kulturo vsako leto sofinancirajo izdajo približno 35 pesniških zbirk, poleg tega za boljše delovanje področja poezije skrbi tudi javna agencija za knjigo. Čez leto se zvrstijo različni dogodki, več festivalov, dnevov poezije in številni drugi literarni dogodki raznih društev.

Svetovni dan poezije z razmislekom o njenem pomenu danes

Festival je odprla pesnica Nina Dragičević z uvodnim predavanjem, ki razpira vprašanja o prekarnosti pesniškega dela, bistvu performativne poezije in oblikah soustvarjanja javnega

prostora in skupnosti. (Njen govor smo objavili v prejšnji ediciji, op. p.) **Predsednik DSP Dušan Merc** pa je o poeziji dejal: »Bojim se, da jo čas zlagane demokracije sili v propadanje. To, da se pesniki javno zavzemajo za nekaj, češ da pesnijo v imenu svojih prepričanj in vrednot, da si takoj, ko je le mogoče, nadenejo pravičniško masko obsodb nasilja in razglašajo svoja politična prepričanja, deluje kot navaden modni dodatek, kokarda ali fazanovo pero na zasanjani podobi, kar je vidno kot nekaj lepega. Saj, priznajmo jim, veliki večini, da je zanje to potrebno in tudi oportuno. Prava poezija morda nastaja v temnem svetu Afrike in Azije in Južne Amerike in je bolj iskrena, izvirna in ni del pesniške poze in ni namenjena sama sebi. Za zahodnjake pa vsekakor velja, da se imamo za najbolj napredne, najbolj poštene in seveda tudi najbolj umetniške. Smo pa najbolj bogati. Samo to je nedvomno res. In nedvomno velja, da postaja naša demokracija poza. Poezija pa v vsej svoji simbolni podobi izraz propadanja. V tem je njena iskrenost, ki je ne želimo ne videti ne priznati.«

Priložnost za počastitev pesnikov

Svetovni dan poezije je nedvomno velika priložnost za počastitev pesnikov, oživljanje izročila pesniških recitalov, spodbujanje branja, pisanja in poučevanja poezije ter njeno povezovanje z drugimi umetnostmi, kot so gledališče, ples, glasba in slikarstvo, in tudi za večjo prepoznavnost poezije v medijih. V letošnji poslanici Društva slovenskih pisateljev je pesnica in prevajalka, Jenkova nagrajenka Veronika Dintinjana zapisala, da lahko branje pesmi podari nekaj presenetljivega, v današnjem površinskem in neuravnovešenem svetu pa tudi pomeni vstopati v odrešujočo

bližino resničnega. Zadnja raziskava o bralni kulturi in nakupovanju knjig v Sloveniji je pokazala, da Slovenci predvsem zaradi pomanjkanja časa poezije sicer ne berejo radi, a se ponajam s številnimi odličnimi pesnicami in pesniki, Slovenija pa tudi v tujini velja za zelo poetično državo.

Sprehod s poezijo in za mir

Na svetovni dan poezije so v Črnomlju pripravili sprehod s poezijo in za mir, na katerem je sodelovalo 62 domačih in tujih recitatorjev iz Slovenije, Makedonije, ZDA in Ukrajine – mladih in starejših ter predvsem ljubiteljev pisane besede. Tema prebiranja je bila tokrat mir in prijateljstvo. V današnjih kriznih časih razplamtevanja vojn po svetu, ko je humanizem vedno znova na preizkušnji, je tema izraz aktualnosti, ki hkrati sovpadajo s minevanjem osmih desetletij od konca zadnje svetovne vojne. Z branjem poezije na simboličnih točkah – od nekdanje vojašnice, mosta pa vse do svetega prostora miru – so sodelujoči dokazali, da si naraščanja nestrpnosti in napetosti v družbi ne želijo. Namesto tega raje miru, sožitja in strpnosti – prihodnosti, ki si

vsi želimo zase in za naslednje rodove. Letošnji pesniški festival je organizirala pisarna Ljubljane, Unescovega mesta literature s koproducenti, ki so Črna skrinjica, Literarno društvo IA, Škuc, LUD Literatura, Mestno gledališče ljubljansko, MKC Maribor, Vodnikova domačija in Dve luni, zavod za poetizacijo sveta. Partnerji pesniškega maratona pa so bili Vodnikova domačija, LUD Literatura, Center za poezijo Tomaža Šalamuna, Društvo slovenskih pisateljev in Škuc. Tudi sicer so se po državi zvfstili številni dogodki, namenjeni svetovnemu dnevni poezije. V Idriji in Ankaranu, na vrtu spominske hiše Orona Župančiča, kjer so obiskovalce spodbudili, da vsak deli svoj pesniški navdih, pa v Mariboru, kjer je pred zgradbo rektorata Univerze v Mariboru potekala že 12. prireditev Poezija povezuje, v Sežani so na literarnem večeru v Kosovelovi knjižnici ob njegovi 80. obletnici gostili tržaškega pesnika Marka Kravosa. Slovenska vlada je leto 2026 razglasila za leto Srečka Kosovela, zaradi česar bo prihodnje leto v Sloveniji še več poudarka na poeziji, pa ne samo

s Kosovelom, ampak tudi z drugimi njegovimi nasledniki. Najstarejša znana pesem na svetu je babilonsko-asirski *Ep o Gilgamešu*, vklesan na glinene plošče iz okoli leta 2100 pred našim štetjem. Gre za enega prvih zabeleženih primerov človekovega literarnega ustvarjanja.

Potujoči cigani

Preoški rod, ki mu oči žarijo, je šel na pot, na hrbtu zarod mlad sedi mu in njegov nenehni glad teše viseče prsi, ki dojijo.

Z orožjem svetlim vrsta mož temačnih gre ob vozev z ljudmi in vsi gredoč z očmi po nebu blodijo, iščoč prizore skrite iz prividov mračnih.

Črček v peščeni luknjiči glasno cvrlika, ko jih vidi da gredo: zemlja s slastjo budi zelenje zgodnje.

studence v skali, cvetja rast stoterno pred njimi, ki jim je odprto širno kraljestvo odgrnjene teme prihodnje.

Charles Baudelaire

Kača, ki pleše

Rad gledam te, leno idočo, tvoje lepo telo kot zvezdo utripajočo, kožo s svetlo poltjo

ob tvojih laseh, kjer diha slast omamnih vonjav, to morje dišeče, kjer niha val bleščeč in rjav.

Kot ladja se v vetru iz spanja budi nad vodo, odpravlja se duša, ki sanja, pod daljno nebo.

Tvoje oči, kjer nič ne odkriva, kaj grenko je, kaj sladko, so hladni dragulji, kjer zliva železo se in zlato.

Ko gledam nogo, ki se giblje v lepi nebriznosti, si kakor kača, ki ziblje se gibko na palici.

Pod težo lenobe pa včasih z otroško glavo kot slonček zibljesh počasi in stopaš mehko,

telo se ti sklanja, upogiba, kot ladja polzi, ki svoja jadra našiba, da val jih škropi.

Kot potok, ki ga napaja ledenik z gore, se v ustih studenec poraja in ti omoči zobe,

in čutim: vino čarovno pijem, napoj zmagovit, tekoče nebo, ki v srce mi lije zvezdni svit.

Charles Baudelaire

María de Buenos Aires

Balet Renata Zanelle po tango operi Astorja Piazzolle

Glasbeni vodja orkestra: Marko Hatlak
Režiserka: Yulia Kristoforova

Ponovitev: **od 19. do 27. junija**

OPERA
BALET
LJUBLJANA

INFORMACIJE
(0)31696600
blagajna@opera.si
www.opera.si

ZLATI SPONZOR
SLEDITE NAM NA

TOSLA

www.opera.si

25 let plemenitosti poezije

Nino Flisar

Prireditvev, na kateri se za najboljšo neobjavljeno slovensko pesem v tekočem letu podeljuje naziv vitez(inja) poezije.

Od nenavadne ideje do uveljavitve

Kako se je Zori A. Jurič porodila ideja o nenavadnem pesniškem tekmovanju, nekakšnem viteškem turnirju, na katerem se pesniki pomerijo v plemeniti veščini pesnjenja, je bolj ali manj znano. Povzeta je po romanu *Marpurgi* Zlate Vokač Medic, v katerem je opisan srednjeveški viteški pesniški turnir na največjem štajerskem gradu Riegersburg, kjer so se pesniki potegovali za zlato vrtnico. Podkrepil pa jo je ogled neke italijanske tv-oddaje, v kateri so pesniki vzneseno interpretirali svojo poezijo in se potegovali za nagrado. Ideja je bila nekoliko nenavadna in precej anahronistična: viteški turnir v novem tisočletju – z branjem izbrane poezije, pogovori o poeziji, z glasbo, tekmovalnim izborom najboljšo neobjavljene pesmi in podelitvijo pesniškega viteškega naslova. Mnogi so zmajevali z glavo, pobudnica pa se je leta 2001 s trdno voljo smelo podala v realizacijo svojega projekta. S svojo globoko naklonjenostjo do poezije in globoko vero vanjo ji je z neverjetnim entuziazmom, predanostjo, pogumom, pa tako rekoč brez finančnih sredstev, uspelo prepričati pesnike in pesnice, da so ponudili svojo najnovejšo poezijo, prepričati občinstvo, da je poezija lahko izjemen družabni dogodek, in strokovno javnost, z žirijo na čelu, da je pomembno meriti utrip sodobne slovenske poezije. Za vsem tem pa je stal preprost koncept: žirija na anonimnem natečaju izbere 12 najboljših pesmi, njihovi avtorji in avtorice se na turnirju v Mariboru z živo interpretacijo svojih pesmi pomerijo za laskavi viteški naziv.

Širitev po vsej Sloveniji in v sosednje države

Že v začetnih letih je prireditvev postala valiče za uveljavitev mnogih mladih pesniških imen (zmagali so Alenka Jovanovski, Tomislav Vrečar, Veronika Dintinjana in Stanka Hrastelj). Tudi

uveljavljena so se vdajala njegovim čarom ter seveda ljubiteljski in občasni pesniki in pesnice, ki so jim uspelo dobre pesmi. Turnir je postal praznik poezije, kot gostje so ga obiskovali in podpirali največji slovenski pesniki in pesnice (Peter Semolič, Andrej Brvar, Kajetan Kovič, Milan Dekleva, Barbara Korun ...), pa tudi promotorji branja, med katerimi velja omeniti Manco Košir, kot žiranti so izbirali poezijo eminentni poznavalci. V neki točki se je zaradi svojih »dobrih vibracij« preprosto moral razširiti, s 24 najboljšimi pesmimi, ki jih na anonimnem natečaju izbere žirija, in predvsem s polfinalnimi turnirji, s katerimi je od leta 2008 gostoval v 32 krajih. Z izbranimi pesniki je tako prekriziral Slovenijo po dolgem in počez, obiskal večja, srednje velika in majhna mesta, pa tudi vasi, recimo Negovo, Hrovačo in Šmartno v Goriških brdih. A zaobjel je celoten slovenski kulturni prostor, tako so polfinalni turnirji gostovali tudi v Celovcu, Trstu in Gorici. S širitvijo pa je ohranil svoj koncept, ki se je izkazal za uspešnega – kakovostno predstavljanje sodobne slovenske pesniške produkcije in promocija avtorjev na dobro organiziranih in obiskanih prireditvah, ki jih je odlično moderirala Zora A. Jurič. Na polfinalnih turnirjih se je v odločanje vključilo

tudi občinstvo z izborom štirih svojih finalistov, ki se pridružijo osmim po izboru žirije. V letih 2011–2013 se je projekt z Evropskim pesniškim turnirjem, ki je bil del dveh evropskih prestolnic kulture (Maribora in Košic), razširil še na šest sosednjih držav (Avstrijo, Bosno in Hercegovino, Češko, Hrvaško, Italijo in Slovaško), potem pa se spet vrnil v slovenske okvire.

Vzdušje turnirjev in viteštvo poezije

Natečaj Pesniškega turnirja ima zgolj nekaj pogojev. Pesniki, stari vsaj 16 let, lahko sodelujejo z eno samo neobjavljeno pesmijo, ki ne sme biti daljša od 60 verzov. Vsak je primoran izbrati eno samo pesem, ki jo podpiše s šifro, saj je izbor anonimni. Če ga žirija uvrsti med 24 najboljših in se na polfinalu prebije v finale, lahko izkusi vzdušje zaključne prireditve, ki pritegne tudi do 300 ljubiteljev poezije. Protokol dogodka je že vrsto let enak. Po pozdravnih nagovorih je prva pesem, ki ji občinstvo prisluhne, zmagovalna pesem prejšnjega leta, nato po kratkih napovedih in pogovorih v živo nastopijo finalisti s svojimi pesmimi, ki jih praviloma interpretirajo zelo občuteno. Pred razglasitvijo nagrad se odvije pogovor z žiranti o izbranih pesmih, ki so ob interpretativnih zapisih objavljene tudi v zborniku, namenjenem občinstvu. Sledi poklon vsem pesnikom, ki posamič prejmejo rdečo vrtnico – simbol turnirja. Občinstvo z glasovanjem izbere svojega zmagovalca, pri čemer imajo praviloma več možnosti bolj komunikativne pesmi, strokovna žirija pa razglasi viteza/vitezinjo poezije, ki prejme finančno nagrado, antologijo svetovne poezije *Orfejev spev* in ročno kovano vrtnico kovaškega mojstra Mihe Kristofa. Zmagovalne pesmi so tematsko, slogovno

pesniški turnir

in jezikovno precej raznolike, tudi po obsegu, od kratkih do tistih na zgornji dovoljeni meji, njihovi avtorji pa so lahko neznani ali zelo ugledni. Za ilustracijo: leta 2011 je z osemvrstično zmagal 16-letni dijak Rok Vahter, ki skoraj ni imel pesniških objav, naslednje leto pa z daljšo pesmijo klasik slovenske in svetovne poezije Tomaž Šalamun. V strokovni žiriji so poznavalci in ljubitelji poezije, ki v zmagovalni pesmi iščejo tisto nekaj več, kar jo dvigne nad druge, včasih pri tem prevlada njena idejna plat, drugič notranja koherentnost in prefinjena jezikovna izraznost, tretjič ustreznost vsebine obliki. Velika večina vitezov in vitezinj se tudi v javnosti ponaša s svojim nazivom in ga navajajo v svojih biografijah in napovedih ob nastopih. Mnogi od njih so zmagovalne pesmi dali na pomembna oz. ključna mesta v svojih pozneje izdanih pesniških zbirkah.

Vitezi/vitezinje Pesniškega turnirja

Franjo FRANČIČ (2001)
Erika VOUK (2002)
Cvetka NOVAK (2003)
Alenka JOVANOVSKI (2004)
Tomislav VREČAR (2005)
Zoran PEVEC (2006)
Stanka HRASTEJLJ (2007)
Veronika DINTINJANA (2008)
Lučka ZORKO (2009)
Franci NOVAK (2010)
Rok VAHTER (2011)
Tomaž ŠALAMUN (2012)
Lucija MLINARIČ (2013)
David BANDELJ (2014)
Željko PEROVIČ (2015)
Dejan KOBAN (2016)
Glorjana VEBER (2017)
Nina DRAGIČEVIČ (2018)
Denis ŠKOFIČ/Nina KREMŽAR (2019)
Tanja BOŽIČ (2020)
Kristijan KOŽELJ (2021)
Miljana CUNTA (2022)
Andrej MEDVED (2023)
Peter REZMAN (2024)

Kinder surprise

Grizem luno, grizem,
moja roka je pnevmatično kladivo,
tako sem stadek, da se kar drobim,
New York se razraščá v mojem drobovju,
jaz sem prestolnica sveta!
Pollock me je poškrpnil s semenom,
moj klobuk je samo moj klobuk,
na postaji čakam odrešitno pljučnico,
zamudil sem vlak, zamudil sem dečka
z očali, minirana vozovnica mi tli v žepu,
na molu San Carlo sem staknil sijliš,
prebudil sem se s pšeničnim pesnikom
v postelji, mladost naju je pripela
na modro nebo, oblaki so izrisovali brke,
murenčki pod kožo, prešerna nostalgija
odpadništva, čudaki me tunkajo v hudournike,
jejte moje besede, ne jejte gobice, pojdite v gozd,
jaz imam raje beton, jaz pesnim z vonjem,
v vetru se giblje moja zadnjica, zastava
imaginarne nacije, zastava zamolklih lešnikov,
nihče ne bo razumel deteljice v nasmešku,
nihče ne bo mogel razvozlati rebusa, prej je treba
razrušiti sšingo, prej je treba zamrzniti smiselno,
obrni me narobe, pa boš našel rok trajanja,
večnost je v mojih prsih, sladka kot velikonočno
jajce, razbij čokolado, našel boš igračko,
sestavi me, navodila so skrita med besedami.

Tomislav Vrečar, vitez 2005

vaja v avtomatskem dihanju

spet pišem
opoldne, ponoči, zjutraj
vaja v avtomatskem pisanju
nizanje misli in metafor
brez odgovornosti
brez ambicije trajati

pesmi brez obešencev
brez umrlih sorodnikov
brez dišeče kože ljubimcev
roč in grmov
oropane
in prazne

neuspeh poskus ožvljanja
papir ne poka pod dlanmi
kakor rebra in prsnica
knjige po smrti ne zasmrdijo
držijo se jih le prah in madeži
kave ali čaja

nihče ni nenadomestljiv
ponoči sanjam, zjutraj se mi razodene
pomen: trik ni v izjemnosti, bolj enostavno je:
biti nenadomestljiv za nekoga –
ni nujno Toskana, ni nujno poletje
niti ni nujno, da traja

to je najtežje, zato vadim
vsak dih sproti

Veronika Dintinjana, vitezinja 2008

Poglobite se v izjemno zgodbo slovenske gastronomije

PREMIUM REVILJA DELA v prodaji

Na voljo na prodajnih mestih po vsej Sloveniji.

DELO

Delo d.o.o., Likovarjeva ulica 1, SI 1000 Ljubljana

Matjaž Zorec: Mogoče bom nekega dne naletel na idealna bralko in bralca. Zato pa pišemo dalje.

Foto: Daniel Novakovič

Matjaž Zorec, rojen v Trbovljah, letnik 1986 – ste predvsem pisec; pesnik, pisatelj, esejist, kritik, avtor radijskih iger in radijski ustvarjalec. Poleg pisanja še urednikujete, bili ste odgovorni urednik Radia Študent in urednik njegove redakcije za kulturo in humanistične vede. Leta 2015 ste izdali pesniško knjigo *Troheji* (KUD Samosvoj), od 2018 pa ste avtor literarne radijske oddaje *Literarni incest*. Katera od omenjenih vlog vam je najljubša in zakaj?

Vloga avtorja, ker mi je najbliže. Tega ne mislim kot fetišizacijo avtorstva, ampak kot preprosto dejstvo, da mi je tuhanje in pisanje, kakršnokoli že je, najbolje ustrojeno. Vse druge vloge se v zadnji instanci iztekajo v avtorsko. Delo v vodstvenih strukturah Radia Študent, posebno v časih težkih izzivov in kriz, je najbrž najodgovornejša vloga, kar jih človek lahko igra, zlasti zaradi institucije, njenega ohranjanja in nadaljevanja. To vrednost sem pred svojimi funkcijami občutil predvsem kot avtor, nič manj je ne čutim danes. Je namreč odprt prostor velike kreativne svobode in neskončnih možnosti, hkrati pa robustnega in neortodoksnega načina dela. Pri nobenem drugem množičnem mediju, naj bo še tako velik, nacionalen, profesionalen in javen, si človek ne more privoščiti toliko ustvarjalne nezaslišanosti kot na našem radiu. Naj bo to krajša kritika ali poglobljen prispevek. Literarni incest ne bi mogel obstajati nikjer drugje.

Ste ustvarjalec s povsem svojo poetiko, če se osredotočiva na poeme *Fukscene*, ki da so po mnenju nekaterih pornografska Biblija, v kateri besede dejansko postajajo meso ... Razsvetlite nas z razlago.

To sintagmo je v spremni besedi uporabil dr. Anže Okorn in je v funkciji predstavitve knjige,

da namreč njeni pornografski elementi, profanost, mesenost itn. niso bili še nikoli tako literarno obdelani. Kar se tiče Fukscen, lahko ponovim del predgovora, da gre za »ljubezen, kolikor jo je zmožen prebavljati medij literature«. Vsebinsko gre za tisto, čemur ponavadi pravimo telesnost, erotika, spolnost, v stilsko virtuoznem in obenem sadistično vulgarnem besedišču, ki je najbrž »najnesnažnejše, kar jih boste imeli priložnost prebirati«. Idejno pa gre za, v nekoliko arhaični govorici, star koncept istovetnosti telesa in duše; v najčistejših etrih naše duševnosti je temeljna usranost telesa, v najusranejših gonih deluje duša. *Fukscene* torej pesnijo prav to, neizbrisljivost ljubezenske strukture tudi v največji fukaški nesnagi, fantazmah, objektivizacijah etc. Mimogrede, konkretni tekstualni referenci na Biblijo sta dve, *Visoka pesem* v prvi poemi in *Prvo pismo Korinčanom* (13) v predgovoru, jih je pa v tekstu najbrž še precej.

Je vaš vstop v slovenski literarni prostor povezan s kakšnim vidnejšim literarnim ustvarjalcem? Niti ne, je bolj stvar naključja, kdaj me je kdo obrajtal in kdaj ne.

Kako kot pesnik vidite slovensko pesništvo, ste mu naklonjeni?

Veliko ga je in je precej heterogeno. Blizu so mi v zadnjih letih posebej jasne usmeritve; po eni strani intenzivne, čezrobne, onstran tako imenovanega dobrega okusa in mere, po drugi strani pa v poezijo vnašajo bodisi na ravni strukture ali vsebine precej dobro artikuliran diskurze filozofije, teorije, mišljenja, družbenosti. Bolj ali manj nenaklonjen pa sem standardni fetišizaciji poezije, ki proizvaja nerefektirane ideje o njeni apriorni vrednosti ter splošne slabe humanistične aksiome o človečnosti, vrednotah, morali. Je pa to v bistvu abstrakten in posplošen odgovor in ne velja absolutno; do kateregakoli umetniškega dela ali dela nasploh je treba biti pravičen in mu dati digniteto njegovega obstoja, intence, horizonta, v katerem funkcionira, učinkov, ki jih proizvaja.

Kako opišete svoj ustvarjalni navdih in delovanje, pisanje esejev, kritik, radijskih iger, katere teme vas najbolj pritegnejo, morda politične?

Najmanj me priteguje dnevna politika, ki je še manj reflektirana od omenjenega

segmenta pesništva. Političnost v globljem smislu pa gotovo, človek je politična žival in vse, kar počnemo, je tako ali drugače politično. Zvajanje pojma politike na zgolj upravljanje naših držav ga je onesnažilo in spačilo. So pa tudi na ravni dnevne politike nekatere reči, ob katerih čutim nujno po tem, da se izrečem, ne nazadnje zaradi lastnega duševnega miru ob vsesplošni nemoči in brezupu. Ena taka meja je trenutni genocid v Gazi in fašistoidno-militaristična lunatičnost države Izrael; posebej ker smo v širšem krogu naših mednarodnih zavezništve še vedno njeni podporniki. Glede tem načeloma nisem omejen, je pa odvisno, v kakšni kontingenci in s kakšnim navdihom sovpadeta ali ona tema. Pa seveda od forme; neka vsebina drugače funkcionira v poeziji, eseju, kritiki, radijski igri.

Izdali ste štiri knjige, kako gledate na svoja dela?

Izdal sem pesniške knjige *Troheji* (KUD Samosvoj, 2015), *Večerna zora* (Hiša poezije, 2023) in *Lastna hvala se po blatu vala* (Črna skrinjica, 2025) ter *Fukscene* (Police Dubove, 2023). Ne bi se preveč razgovarjal o njih, me pa zelo zadovoljuje dejstvo, da mi vedno, ko jih znova prelistam, dajejo misliti dalje, hkrati pa me tudi tako ali drugače presenetijo. Kot *Fukscene* prejde, ko sem iskal navedke.

Pa vaša pesniška govorica, kaj jo najbolj zaznamuje, iz česa poganja?

Najbrž najfundamentalnejša stvar je jezik, njegovo obvladovanje in posledično razpuščanje, zaradi katerega pesniška govorica tako rekoč nastaja sama od sebe. Najbolj jo po mojem zaznamuje prav jezik, iz katerega tudi poganja, poleg tega pa tudi jeziku zavezana sadistična neinhibiranaost.

Vtis je, da je erotika vaša najbolj priljubljena tema.

Ljubezen je gotovo ena od privilegiranih tem, predvsem ker gre tako lahko z jezika. Prav tako smrt ter ta ali ona filozofija. Glede tem načeloma nisem omejen, je pa odvisno od specifične trenutka, kaj berem, s čim sem intrigiran, kakšne korespondence zaznavam med določeno idejo, filozofijo, teorijo, literaturo, umetnostjo, življenjskim momentom etc. Načeloma pa vedno pišem z določeno konceptualnostjo in celovito zasnovno dela oziroma knjige. Redkokdaj po tako imenovanem navdihu, četudi je ta jasno nujen del procesa pisanja.

Kako vas opisujejo kritiki, najbrž se njihova mnenja razlikujejo?

Nekateri zelo prijazno, celo tovariško. Drugi manj prijazno, celo dismisivno. Pošiljali so me že v psihiatrične ustanove. Ampak ti drugi razmišljajo abstraktno.

Se vam slovenski jezik kot literarnemu ustvarjalcu zdi izrazno dovolj močan?

Ja, se mi. Moja slovenščina dopisuje božji načrt. Po drugi strani pa se v vsakodnevem občevanju s svojo zasavščino, pritepeno ljubljansčino, poslovenjeno angleščino in drugimi modalnostmi počutim jezikovno zabitega, kot kak mutec. Skoraj moram začeti pesniti, če hočem povedati kaj pametnega.

Kako poezija spreminja svet in ljudi? Se vam zdi koristna?

Radi mislimo, da poezija spreminja svet, ampak ga po mojem ne. Vsaj ne v pragmatičnem pomenu. V tem smislu bi rekel, da bolj ko je poezija nekoristna, boljša je. Prej je bil govor o slovenskem pesništvu; če ga pogledamo od zunaj, je že na literarni sceni

kljub precejšnji kvantiteti poezija marginalizirana, četudi, paradoksalno, je marsikdaj pametnejša in na strukturni ravni gotovo bolje zasnovana od denimo številnih romanov, katerih uredniška linija je v bistvu vse večja žanrska trivializacija. Zunaj scene pa poezija skorajda ne obstaja, praktično najefektivnejša je v kakšnih popoldanskih ljubiteljskih krožkih. A to ne pomeni, da je brez moči in da je njena družbena obskurnost nujna. Vprašati bi se morali, kaj naša scena poezije pomeni za druge družbene segmente onstran naših kulturniških sredic in središč, hkrati pa si prizadevati počiti naše mehurčke in se prebiti v poslednja normativna sela, kar pa ni zgolj delo pesnikov in pesnic, temveč vseh drugih uredniških in podobnih srenj. Po mojih izkušnjah so ljudje marsikdaj dosti bolj dovtetni, kot se jim pripisuje. Tako je najbrž moj največji karierni dosežek, ko je na nekem branju v Šmarju pri Jelšah do mene pristopil lokalni taksist, mi čestital in kupil *Troheje*.

Do kakšne mere lahko govorite o svoji avtopoetiki?

Do zdaj bi jo na kratko opisal takole: o čemerkoli že pišem, se trudim prebiti do vsebinske in jezikovne limite.

Kakšen pa je vaš odnos do našega literarnega prostora, njegovega načina delovanja?

Na njegovi margini imam nekaj zelo dobrih prijateljev in lepe tovarišije. Če pa razmišljam o mainstreamu in njegovem funkcioniranju, postanem depresiven.

Nastopate tudi v tujini?

Če je le priložnost.

Pogled na ustvarjeno – na svoje izdane knjige in eseje?

Zelo sem zadovoljen, ker mi ob vsakem prebiranju delujejo odlično, sploh pa, ker me še vedno tirajo v nadaljnje premišljevanje.

Kakšnega bralca želite svoji poeziji?

Kakršen sem sam. Ampak to je idealno stanje, realno sem vesel že, če moje stvaritve sploh kdo prebira.

Še vprašanje za konec: kakšen učinek naj bi imela vaša poezija?

S svojim ekstremizmom in radikalnostjo naj bi izzivala običajne predstavnosti, razne ideologije in kakršnakoli naravna stanja. A me izkušnja uči, da bralstvo marsikdaj zatava nekam čisto drugam. Zato pa pišemo dalje; mogoče bom nekega dne naletel na idealna bralko in bralca.

ali

ali

je

enako

to

in

a

ni

enako

a

a

i

a

zariga

brez

konstantnega

razdiranja

nezazidljivega

zberi

se

noviteto

slast

nezastarljivo

prebirati

svet

veseliti

iz knjige *Večerna zora*

Škuc že 53 let s pionirsko vlogo v kulturnem, umetniškem in družbenem prostoru

Vesna Žarkovič

foto: Klemen Ilvoar

Vključevanje mlajših in perspektivnih ustvarjalcev

Pomemben del njihovega delovanja je tudi vključevanje mlajših in perspektivnih ustvarjalcev v kulturno dogajanje ter ustvarjanje razmer, v katerih bi mladi lahko aktivno preživljali prosti čas. V zadnjih letih se je njihova dejavnost razširila še na področja informiranja in svetovanja za mlade, izobraževanja, knjižničarstva, arhiviranja, socialne dejavnosti in preventive, družboslovja, humanistike in raziskovalne dejavnosti.

Škuc si je pridobil status društva, ki deluje v javnem interesu na področju zdravstvenega varstva, in status mladinske organizacije v javnem interesu v mladinskem sektorju, prav tako ima status prostovoljske organizacije. Aktivno sodeluje z mladinskimi centri iz Slovenije in drugimi organizacijami, predvsem z izmenjavo programov. Poleg tega so njegovi prostori na Starem trgu 21 v Ljubljani odprti za organizacijo različnih dejavnosti, kot so okrogle mize, seminarji, novinarski večeri, plesne predstave, predavanja o različnih kulturno-umetniških in družbeno-aktualnih temah, videoprojekcije. S prodajo knjig, organizacijo večjih koncertov in klubske dejavnostjo sam zagotovi od 30 do 40 odstotkov sredstev za svoje delovanje. Njegov program sofinancirajo MOL, Ministrstvo za kulturo, Ministrstvo za zdravje, Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje, Urad RS za mladino in Javna agencija za knjigo RS. S podporo zvestega in tudi vedno novega občinstva je Škuc vstopil v novih 50 let.

Za več informacij:
info@skuc.org

Največji preboj in napredek Škuca na področju LGBT-aktivizma

Škuc je največji preboj naredil prav na področju LGBT-aktivizma. V današnjem času pa predvsem odpira prostor kulturi LGBT-skupnosti in njenim pripadnikom omogoča varen in ustvarjalen prostor. Pod njegovo okrilje med drugim spada tudi Festival LGBT filma, najstarejši v Evropi. Edina v širšem prostoru je tudi Lezbična knjižnica. Škuc na področju LGBT-aktivizma sodeluje tudi z drugimi slovenskimi mesti, kot sta Maribor in Nova Gorica, ter s sorodnimi organizacijami po svetu. Smele načrte in želje imajo tudi za prihodnja desetletja. Vseskozi se soočajo z novimi izzivi. Tudi za prihodnje si želijo, da bi bili še naprej aktualni in v koraku s časom. Kljub omejenim finančnim sredstvom ostaja želja po nadaljnjem razvoju kakovostnih programov, vključno z nekomercialno usmerjenimi programi z avtorsko glasbo v ospredju, »ki marsikdaj ne pride na radijske postaje ali televizijo«, ter da ohranijo zvesto občinstvo.

Društvo Škuc je v slovenskem prostoru dejavno že 53 let. V tem obdobju je iz Študentskega kulturno-umetniškega centra preraslo v eno vidnejših nevladnih organizacij kulturno-umetniške produkcije v Sloveniji. Pri njem so umetniško pot začeli številni pozneje doma in v tujini uveljavljeni slovenski umetniki. Škuc ima pomembno vlogo na področju umetnosti ter družbenih gibanj v Sloveniji. Društvo, ki izhaja iz študentskega gibanja, velja za eno vidnejših nevladnih organizacij pri nas. Tukaj so nastali različni kolektivi, ki so kasneje ubrali samostojno pot, kot npr. založba Studia Humanitatis. Prvič so razstavljali različni umetniki, ki so se nato uveljavili tudi na svetovni ravni, na primer Marjetica Potrč, Dušan Mandič in Duba Sambolec. Pri Škucu so bile posnete prve plošče številnih glasbenih ustvarjalcev, med drugim Pankrtov, Tomaža Pengova, skupine Laibach. Pomembno je prispeval tudi k nastanku različnih družbenih gibanj. Pionirsko vlogo je Škuc imel na številnih področjih, od vizualnih umetnosti, glasbe, literature, filma, videa, gledališča, festivalske dejavnosti do LGBT aktivizma in založništva. Slednje je specializirano za LGBT-literaturo in se ponaša z nagrajenimi ustvarjalci, kot so Brane Mozetič, ki je dvakrat prejel Jenkovo nagrado, prav tako Jenkova nagrajenka Nina Dragičević, pa dobitnica nagrade Prešernovega sklada Suzana Tratnik ter prejemnica Župančičeve nagrade Nataša Velikonja in še številni za različne nagrade nominirani ustvarjalci.

Eksotičen vonj

Če kdaj pripremi oči v večer vabljiv in vdihnem tvojih prsi vonj žareči, zasledam breg, svetel v spokojni sreči, nad njim pa sonca blek nespremenljiv.

Len otok vidim, zemljo čudovito, kjer pada sad sladak z južnih dreves, spočite moške žilavih teles, in ženske, ki jim tli oko odkrito.

Tvoj vonj me vodi pod nebo sijoče, med jadra, jambore počivajoče, ko trudni od valov v pristanu žde.

in tamarisk vonjava omamljiva, žehteča, da nosnice mi drhte, se v duši s pesmijo mornarjev zliva.

Charles Baudelaire

Vino zaljubljenec

Ves prostor se v luči preliva!
Brez uzde, ostrog odhitiva,
na vinu odjezdiva v sij
božanski, v nebo Darovnij.

Kot angela, združena v živi
muki nepopustljivi,
skoz jutra modri kristal
k prividom iskrečih se dalj!

Sloniva lahno na peruti
razumnega vetra, svetlo
gore nama v blaznosti čuti.

o sestra, objeta tesno
letiva neutrudno do kraja
slasti, do sanjskega raja.

Charles Baudelaire

MAVRIČ
since 1907

Tradicija, ki jo okušaš v vsakem požirku.

*Na gričih sončnih Goriških brd,
kjer se prepletajo bogata briška zemlja,
sredozemsko podnebje in skrbne roke vinarja,
nastajajo vina Danila Mavriča –
pristna, uravnotežena in polna značaja.*

*Na naslovu Plešivo 36a dozorevajo vina,
ki ne sledijo le trendom, temveč ustvarjajo zgodbo.
Vsaka steklenica je odraz
družinske predanosti, narave in časa.*

vinarstvo.mavric@siol.net | +386 31 270 282 - Anita | +386 41 320 916 - Danilo

*Od elegantne rebule do zlahtnega merlota –
za vsak okus, za vsako priložnost.*

Obiščite nas. Okušajte razliko. Doživite Brda.

**Danilo Mavrič –
ko vino postane doživetje.**

GIRA

Smart Home.
Smart Building.
Smart Life.

partner.gira.com

Harmoničen dizajn za pametne funkcije.

Uporabniku prijazna, večnamenska in enostavna kombinacija: s tipalnim senzorjem Gira 4.55 je mogoče številne funkcije v pametnem domu enostavno upravljati ter individualno in energetske učinkovito avtomatizirati. Tipalni senzor Gira 4.55 je mogoče poljubno kombinirati s programi stikal družine Gira System 55, s čimer je mogoče poskrbeti za poenoten videz notranjosti. Izbirate lahko med številnimi barvami in materiali za vsakršen slog notranjosti.

Official representative
of Gira

projekt gt d.o.o.

www.projekt-gt.si
kontakt@projekt-gt.si

Gira / Pametni dom /

Tipalni senzor 4.55